

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 07358

TEATER-SHPILN

Leah Kapilowitz Hofman

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

מעאטער-שפּילן

115

לאה ק. האפמאן

אַרויסגעגעבן פון
ס. יאַנקעוויטש, 181 איסט בראַדוויי,
ניו יארק
1930

Copyright, 1930 by
לוח ק. האפמאן.

אינהאלט :

7	די הגדה
27	פורים-שפיל
35	דער חנוכה-מאנץ
41	פאנטאסטישע מעאמערי-שפילן
55	דער אלקי-בית
67	רעאליסטישע מעאמערי-שפילן
80	געזאלצענע באַב
87	רוימע מאַרמ

יום טובים מעאטער-שפילן

די הגדה

פורים שפילן

דער הנוכה מאנץ

די הגדה

(א פאונטאסטישער טעאטער-שפיל אין דריי בילדער)

פערזאנען:

דער טאמע.
די מאמע.
דודל.
מירעלע.
פרעה.
פרעה'ס טאכטער.
צוויי שמערן-זעער.
משה.
די בני ישראל.
די פיר בנימ.
פרעה'ס דינער, ליבוואך, סאלדאטן און שקלאפן.
פרעה'ס טאכטער'ס דינערינס.

ערשטע בילד.

א סדר. עם זיצן בוים סדר דער טאמע, די מאמע, דודל, מירעלע. דער טאמע און די מאמע זאגן די הגדה, מירעלע האלט דאס קעפל אנגעשפארט אן מיש און שלאפן. דודל מישט די הגדה און קוקט אויף די בילדער. דער מיש זעט אויס ווי נאכן עסן.

דודל: פאפא, זאג ניט די הגדה, האסט שוין גענוג געזאגט. זאג מיר בעסער, פאר וואס האט מען עם געשריבן אין א שפראך, וואס קיינער פארשטייט נישט?

טאַמע: אז דו פאַרשטייסט ניט, מיינסטו, אז קיינער פארר שטייט ניט.

דודל: דו פאַרשטייסט?

טאַמע: אודאי פאַרשטיי איך.

דודל: (ווייזט אויף אַ וואָרט אין דער הגדה) וואָס מיינט דאָס?

טאַמע: דאָס איז נאָר אַן אַלט וואָרט, ווייס איך דאָס ניט.

דודל: (ווייזט אויף נאָך אַ וואָרט) און דאָס?

טאַמע: דאָס איז אויך נאָר אַן אַלט וואָרט, ווייס איך דאָס אויך ניט.

דודל: און די אַנדערע ווערטער, ווייסטו?

טאַמע: איך ווייס.

דודל: טאָ דערצייל מיר, וואָס עס איז געשריבן אין דער הגדה.

טאַמע: לאָז מיר צורו, אָט וועל איך זיך איצט אוועקזעצן

דיר דערציילן אין מיטן סדר.

דודל: איך ווייס פאַר וואָס דו ווילסט מיר ניט דערציילן.

טאַמע: פאַר וואָס?

דודל: ווייל דו דערציילסט מיר קיינמאָל ניט, און קיינער

דערציילט מיר נאָרנישט, און איך פאַרשטיי ניט, צו וואָס דו דאַרפסט

זאָגן די הגדה אז דו ווייסט עס סיי ווי, און אז איך ווייס ניט און

ווייל עס ווייסן, דערציילסטו מיר נישט.

טאַמע: (צו דער מאַמע) וואָס זאָגסטו ווי דיין זון האָט זיך

צו'טענה'ט אין מיטן סדר, האָ?

מאַמע: נו זאָג אים אַביסל, זאָל ער פאַרשטיין, ער איז דאָך

אַ קינד, ער וויל ווייסן.

טאַמע: נו, טאָ הער זיך איין: עבדים הינו, קנעכט זיינען

מיר געווען במצרים, אין מצרים.

דודל: מיר זיינען געווען קנעכט אין מצרים?

טאַמע: יא.

דודל: איך אויך?

טאַמע: נאָריש אינגל, ניט דו און ניט איך, אָבער מיר,

אונדזער פאָלק, די אידן, פאַרשטייסט ניט?

דודל: יא, איך פארשטיי. נו, איז וואָס איז געוואָרן?

מאַמע: משה האָט זיי אַרויסגעפירט פון מצרים.

דודל: יא, יא, איך געדענק טאָקע!

מאַמע: וואָס מיינסטו, דו געדענקסט, ביזט דען געווען דער-

בוי?

דודל: איך בין ניט געווען, אָבער דער רבי האָט אונדו דער-

ציילט. איך ווייס אַ סך זאַכן. איך ווייס ווי משה איז געשוואָר-

מען אין אַ קעסטלע אויפן טייך נילוס און פרעה'ס טאָכטער האָט

דערזען דאָס קעסטלע, האָט זי אַרויסגעצויגן משה'ן פון טייך. אַך,

איז דאָס געווען שוין! נאָך דעם אז משה איז אויסגעוואַקסן, האָט

ער אַרויסגעפירט די אידן פון מצרים, און די אידן זיינען געגאַנגען

איבערן ים און די מצרים האָבן זיי נאָכגעיאָגט, זיינען זיי דער-

טרונקען געוואָרן. גוט פאַר זיי!

מאַמע: אַז דו ווייסט אַלץ, טו וואָס זשע פרעגסטו און לאָזט

מיר ניט זאָגן די הגדה? (צו דער מאַמע) דו הערסט, ווי ער ווייסט

און לאָזט מיר ניט לעבן מיט זיינע פראַגן? (נעמט זיך צו דער

הגדה).

דודל: אוי, אָט איז ווי משה דער'הרג'עט דעם מצרי! אָה!

אָט איז פרעה'ס טאָכטער! נאָר דאָ איז זי גאָרניט קיין שיינע

און טראַגט ניט קיין שיינע קליידער. (צום טאַטן) פאַ! פאַר וואָס

איז זי דאָ ניט קיין שיינע, און טראַגט ניט קיין שיינע קליידער?

מאַמע: ווער?

דודל: פרעה'ס טאָכטער.

מאַמע: וואס דאַרפסטו זי זאָל זיין אַ שיינע און טראַגן שיינע

קליידער?

דודל: איך דאַרף ניט, אָבער פרעה איז דאָך געווען אַ קעניג,

פאַר וואָס זאָל זיין טאָכטער גיין אַ באַרוועסע?

מאַמע: וואָס אַרט דיך, אַז זי גייט אַ באַרוועסע? זי וועט

זיך ניט פאַרקילן.

דודל: (הערט ניט דעם טאַטן) אין דער מואווי איז זי געווען

אַזוי שוין און אַזון שוין אָנגעמאַן, און אַך, ווי זי האָט געטאַנצט!

פאַ, האָסט געדאַרפט זען ווי זי האָט געטאַנצט. (ער שרייט) פאַ!

(מירעלע כאַפט זיך אויף, קוקט זיך אַרום).

טאַמע : וואס ווילסטו ?
דודל : פאָ, פאר וואָס גייסטו ניט אין מאווי ?
טאַמע : צו וואָס דאַרף איך דיין מאווי, צו וואָס ?
דודל : וואָלסטו געזען ווי זי האָט געטאַנצט.
טאַמע : ווער ?
דודל : פּרעה'ס טאַכטער.
טאַמע : דודל, זאָג די הגדה און דריי מיר ניט קיין קאַפּ מיט
דיינע מאוויס. פון וואַנען ווייסן זיי דאָרט אַן די מאוויס וועגן
פּרעה'ס טאַכטער ? זיי זיינען דאָך גויים. (נעמט זיך צו דער הגדה).
מירעלע : (צו דער מאַמע) מאַמע ! אליהו הנביא איז שוין
געווען ?
מאַמע : שלאָף, שלאָף, ער איז נאָך ניט געווען.
מירעלע : ווען קומט ער ?
מאַמע ? באלד.
מירעלע : ווען באלד ?
מאַמע : אָט האָסטו דיר די צווייטע טעג יום־טוב, איצט וועט
זיך אָנהויבן אַ נייַפּרעגעניש. מע טאָר ניט ריידן ביים סדר, מע
דאַרף זאָגן די הגדה.
מירעלע : אָבער דודל רעדט, מעג איך אויך ריידן.
מאַמע : דו לערן זיך ביי דודלען, וועסטו זיין אַ לייט. (מירעלע
פאַרטראַכט זיך און שלאָפט אײן).
דודל : אוי, אָט זיינען די פיר בניס. דער איז דער חכם,
דער איז דער רשע, דער איז דער תם און דער איז דער שאינדידע-
לשאול. פאָ, צו וואָס דאַרף מען דעם שאינדידע־לשאול ?
טאַמע : צו וואָס דאַרף מען דיך וואָס דו האַלסט אין איין
פּרעגן, און לאָזט ניט אַפּריכטן אַ סדר ווי סע בעדאַרף צו זיין ?
דודל : (הערט ניט דעם טאַטן) דער חכם איז זייער אַ קלו
גער, אײַ, פאָ ?
טאַמע : וואָס דען, אַ אַ נאַר וועט ער זיין ?
דודל : און דער רשע איז זייער אַ שלעכטער ? אָבער ווי
שלעכט איז ער פאָ ?
טאַמע : ווידער אַמאָל פאָ ? פון וואַנען זאָל איך דיר וויסן
ווי שלעכט ער איז ? איך קען אים דען ?

דודל: און דער תם, וואָס איז ער?
טאַמע: דער תם איז אַ נאַריש אינגל, ווי דו. טשעפע זיך
בעסער אָפּ פון מיר. אזא אינגעלע ווי דו האָט שוין געמעגט קע-
נען זאָגן די הגדה, ניט זיצן און דרייען אַ ספּאַדיק מיט נעכטיקע
טעג. וויפיל יאָר גייסטו שוין אין חדר?
מאַמע: צוויי יאָר.

טאַמע: זעסט, צוויי יאָר געגאַנגען אין חדר און קאָן ניט
זאָגן די הגדה.

דודל: איך קען זאָגן די הגדה.
מאַמע: טאָ פאר וואָס זאָנסטו ניט?
דודל: איך פאַרשטיי ניט, וואָס עס מיינט.
מאַמע: מען דאַרף ניט אַלץ פאַרשטיין. נאָר ער וויל אַלץ
פאַרשטיין. נו, זיי ניט קיין שגז און זאָג די הגדה. זאָג! זאָג איך
דיר! (דודל הייבט אָן זאָגן די הגדה און פאַרטראַכט זיך אַ וויילע,
ווענדט זיך ווידער צום טאַטן).

דודל: פאַפּא, און פּרעה ווער איז געווען?
מאַמע: אַ דזשעניטאָר.
דודל: ניין, זאָג מיר!
מאַמע: דו ווייסט דאָך, ער איז געווען דער מלך פון מצרים.
(זאָגט די הגדה).

דודל: יא, דער מלך פון מצרים, ער איז אָבער געווען אַ
שלעכטער. אוי, סאַראַ שלעכטער ער איז געווען! ער האָט געהייסן
אַרינוואַרפן אלע אידישע אינגלאַך אין טייך, האָט מען דערפאַר
אַריינגעוואַרפן משה'ן אין טייך. נאָך גוט, וואס זיין מאַמע האָט אים
אַריינגעלייגט אין אַ קעסטעלע, אז ניט וואָלט ער אויך דערטרונקען
געוואָרן, און ס'וואָלט ניט געווען ווער עס זאָל אַרויספירן די אידן
פון מצרים. (פאַרטראַכט זיך אַ וויילע) פּרעה'ס טאָכטער איז טאַקע
געווען אַ גוטע, און וואָסערע אַ שיינע זי איז געווען! און זי איז
געגאַנגען זיך באַדן. (ער שרייט) פאַ! אַיאָ זי איז געגאַנגען זיך
באַדן? (חירעלע כאַפּט זיך אויף).

מאַמע: (גייט זיך אַ כאַפּ) ווער איז געגאַנגען זיך באַדן?
דודל: פּרעה'ס טאָכטער.

טאַמע: פרעה'ס טאָכטער? יאָ, זי איז געגאנגען זיך באַרן.
 ער ווייס, דער שייגעץ. (נעמט זיך צו דער הגדה).
מירעלע: (צו דער מאַמע) נו, ער איז נאָך ניט געקומען?
מאַמע: ניין, ער איז נאָך ניט געקומען.
מירעלע: מאַ, דו דענססט ער'ט קומען?
מאַמע: וואס דען, ער'ט ניט קומען?
מירעלע: פאַראַיאָרן איז ער ניט געקומען.
מאַמע: ער איז געקומען, ער איז געקומען.
מירעלע: איך האָב אים ניט געזען.
מאַמע: דו קענסט אים ניט זען.
מירעלע: פאַר וואָס?
מאַמע: ווייל קיינער קען אים ניט זען.
מירעלע: טו ווי אזוי ווייסט מען צי ער קומט?
מאַמע: מען ווייסט און הער אויף דולן אַ קאָפּ.
מירעלע: אָבער ווי ווייסט מען?
מאַמע: אָט אַן אַנשיקעניש, פריער ער און איצטער זי. הער
 מיך אויף צו פרעגן, זאָג איך דיר! (מירעלע זיצט שטיל ביז זי
 שלאָפט איין).
דודל: און זי איז געווען אַ גוטע, האָט זי גענומען משה'ן
 צו זיך. און זי איז געווען אזא שיינע. פאַ! אַיאָ זי איז געווען
 אַ שיינע?
טאַמע: ווער?
דודל: פרעה'ס טאָכטער.
טאַמע: ווידער אַמאָל פרעה'ס טאָכטער. וואָס האָסטו זיך אָנג-
 געזעצט אויף פרעה'ס טאָכטער? וואס אַרט דיך, צי זי איז געווען
 אַ שיינע!
דודל: ס'אַרט מיך, ווייל איך האָב זי געזען.
טאַמע: וואו האָסטו זי געזען? (ער נעמט זיך צו דער הגדה).
דודל: אין די מואוויס, כ'האָב דאָך דיר געזאָגט. זי האָט
 געטאַנצט און זי האָט געטראָגן זייער שיינע קליידער און לאַנגע
 האָר. (פאַרטראַכט זיך אַ וויילע). קיין זון האָט ער מסתמא ניט גע-
 האַט, פרעה. אַיאָ, ער האָט ניט געהאַט קיין זון?
טאַמע: ווער?

דודל: פרעה.

מאמע: ווער? פרעה? ער האָט געהאַט, ער האָט געהאַט. און
הער שוין אַמאָל אויף מיר דרייען א מוח.

דודל: אָבער פון וואַנען ווייסטו, אז ער האָט געהאַט?
מאמע: ווייל אז עס איז געווען די צענטע מכה, מכות
בכורות, איז געשטאַרבן זיין בכור. (פאַרטיפט זיך אין דער הגדה).

דודל: אַהא, דער בכור איז דאָך דער עלצטער, האָט ער
מסתמא געהאַט נאָך זין. וויפיל זין האָט ער געהאַט? פאר וואס
דערציילט מען נאָר נישט וועגן די זין? ווי אַלט איז געווען דער
בכור? פאַ! ווי אַלט איז געווען דער בכור?
מאמע: וואָסער בכור?
דודל: פרעה'ס.

מאמע: פרעה'ס בכור? אין וויים ניט, איך בין ניט געווען
אויף זיין ברית. (זאָגט די הגדה).

דודל: איז ער געווען אַ שיינער?
מאמע: אָט עט מען דיר אַרײַנשיקן זיין פאַטאַגראַפיע, וועסטו
זען. וועסט שוין באַלד פרעגן צי ער האָט ליב געהאַט לאַקשן ווי דו.

דודל: טאַקע, מאַמע, פאַר וואָס האָסטו היינט ניט געקאַכט
קיין לאַקשן?
מאמע: אָט אַ חכם אַ זון, ס'איז דאָך היינט פּסת, ווי זאָל איך
דיר קאַכן לאַקשן?

דודל: יאָ, טאַקע אמת, כ'האַב נאָר פאַרגעסן
מאמע: נעם זאָג די הגדה, וואָרים מען דאַרף צו דיר האָבן
אַ האַרץ פון אייזן, אז דו עסט זיך איין ווי אַ קלעשע, זאָג די הגדה,
זאָג איך דיר! (דודל נעמט זיך זאָגן די הגדה און שלאָפט אײַן)

(פאַרהאַנג)

צווייטע בילד.

די סצענע שטעלט פאר עגיפטן. אין הינטערגרונט זעען זיך פורא-
מידן און אַ ספינקס. אין פֿאָדערגרונט פון ביידע זייטן שטייען אַבעליסקן.
אין דער רעכטער זייט שטייט פרעהס טראָן אויף אַ פלאטפארמע מיט פינף
טרעפּ. אין דער לינקער זייט שטייט די הגדה, אַ בוך די גרויס פון אַ
טויער.

די בינע איז טונקל ווען דער פֿאָרהאַנג הייבט זיך אויף. עס הייבט
אָן ווערן ליכטיקער מיט פֿאַרביקע, פֿאַנטאַסטישע ליכט. די פֿאַרבן בייטן
זיך. באלד ווי דער פֿאָרהאַנג הייבט זיך אויף שפּילט די מוזיק אָן אַווער-
טור, די דריטע טייל פון „עגיפּטישן באַלעט“ פון לודוויג. נאַכדעם
שפּילט אַ מאַרש די העראַאישע טייל פון „עגיפּטן“ פון דזש. ס. זאַמעטשניק.
מיט דעם מאַרש עפנט זיך די הגדה. פרעה מאַרשירט ארויס אין אַ
גראַנדיעזן קעניגלאַכן מאַרש. באלד לעבן אים גייען זיינע לייב-וואַ.
נאַכדעם גייען די צוויי שטערן-זעער, נאַכדעם די דינער און סאַלדאַטן.

פרעה מיט זיינע לייב-וואַך מאַרשירן ארויף אויפֿן טראָן-פלאַטפארם.
פרעה זעצט זיך אויפֿן טראָן, די לייב-וואַך שטעלן זיך הינטער אים פון
ביידע זייטן. די צוויי שטערן-זעער שטעלן זיך אויף אַ נידעריקע פלאַט-
פֿאַרם לעבן פרעהן. די דינער לייגן זיך צופוסן פון טראָן אויף די טרעפּ.
די סאַלדאַטן שטעלן זיך אויס אין צוויי רייען לינקס. זיי שטייען שטויף
מיט העקעלאַך אין די הענט. אַז פרעה ווערט ביזן בוקן זיי זיך טיף. ער
גייט זיי אַ צייכן מיטן האַנט, הייבן זיי זיך אויף און שטייען ווידער
שטויף. אויך די שטערן-זעער בוקן זיך פֿאַר פרעהס צאַרן, אַבער נישט אַזוי
טיף. די דינער אויף די טרעפּן פֿאַלן פון איין זייט אויף דער אַנדער זייט.
אַלע באַוועגונגען ווערן געמאַכט מיט אַמאָל און זיינען ריטמיש ווי אַ טאַנץ.
פרעה אַז ער ווערט ביזן הייבט ער זיך אויף, דאַן פֿאַלן אַלע. אין
זיי זעצן זיך צוריק גיט ער דעם צייכן זיי זאַלן זיך אויפהייבן.

פרעה: (גייט אַ קלאַפּ מיט זיין סצעפטער) איך בין דער גרוי-
סער פרעה! דער מעכטיקער פרעה! איך בין דער גרעסטער פון
מענטשן און דער קלינסטער פון געטער. בוקט זיך צו אייער גאַט!
(אַלע בוקן זיך. פרעה גייט זיי אַ צייכן אויפצוהייבן זיך. ער ווענדט
זיך צו די שטערן-זעער). און איר, קלונע שטערן-זעער, דערציילט
מיר, וואָס זאָגן די שטערן?

ערשמער שמערן-זעער: די שמערן זאָנן אַ סך זאָכן און מיר ווייסן ניט וואָס דער גרויסער פרעה וויל הערן.

פרעה: דערציילט מיר אַלץ.

ערשמער שמערן-זעער: אַלץ איז ניט מעגלאַך.

פרעה: פאר מיר, דעם גרויסן פרעה, איז אַלץ מעגלאַך!

ערשמער שמערן-זעער: אַז דו וועסט מיר ערלויבן, גרויסער פרעה, וועל איך דיר באַווייזן אַז פאר דיר איז אויך אַלץ ניט מעגלאַך.

פרעה: דאָס קען ניט זיין, ווייל איך בין אַ גאָט!

ערשמער שמערן-זעער: אַ גאָט קען אויך ניט טאָן אַלץ, וואָס ער וויל.

פרעה: איר זייט איבער קלוג און איר רעדט מאָדנע רייד.

מאַכט מיר קלאָר דעם מיין פון אייערע ווערטער.

צווייטער שמערן-זעער: גרויסער פרעה! די מעכטיקע גע-

טין די זון קען ניט שיינען ביינאַכט. זי מוז נאָר שיינען בייטאָג.

ס'איז אַרדאי דאָ עפעס, וואָס צווינגט איר טאָן וואָס זי טוט.

פרעה: וואָס איז דער „עפעס“?

צווייטער שמערן-זעער: מיר ווייסן ניט.

פרעה: און וואָס טוט די זון ביינאַכט? ווייסט איר דאָס?

צווייטער שמערן-זעער: יא, גרויסער פרעה, מיר ווייסן. ביי-

נאַכט שיינט זי אין אַנדערע לענדער.

פרעה: אין וואָסערע לענדער?

צווייטער שמערן-זעער: אין ווייטע, פרעמדע לענדער, וואָס

מיר ווייסן אַפילו ניט וואָסערע מענטשן דאָרט וואוינען און צי זיי

האָבן געשטאַלטן ווי מיר אָדער זיי האָבן אפשר זיבן קעפּ.

פרעה: פון וואַנען ווייסט איר, אַז די זון שיינט ביינאַכט אין

אַנדערע לענדער?

צווייטער שמערן-זעער: מיר ווייסן, ווייל זי קומט אַרום

אין דער פרי פון אַן אַנדער זייט, ווי זי איז אוועק פאַרנאַכט.

פרעה: איר זיינט טאַקע קלוגע שמערן-זעער. וואו לערנט

איר אייער חכמה?

ביידע צוזאַמען: (איינשטאָויג און לאַנגזאַם) ביי די שמערן.

פרעה: זיינען די שמערן זייער קלוג? ווייסן זיי אַלץ?

ערשמער שמערן-זעער: זיי זיינען זייער הויך, זיי קוקן אראפ און זעען די גאנצע וועלט און ווייסן וואָס אומעטום טוט זיך.
פרעה: זאָגן די שמערן אז ערגעץ איז דאָ אזא גרויסער פרעה, ווי איך?

ערשמער שמערן-זעער: זיי זאָגן אז איצט ניט. (צום עולם) עם וועט אָבער זיין.

פרעה: פון וואָנען ווייסן זיי?

ערשמער שמערן-זעער: זיי לעבן אייביק און זיי ווייסן וואָס עם איז געווען מיט טויונטער יאָרן פריער און וואָס עם וועט זיין מיט טויונטער יאָרן שפעטער.

פרעה (נייגעריק) וואָס וועט זיין מיט טויונטער יאָרן שפע-טער?

ערשמער שמערן-זעער: די וועלט וועט ווערן אַנדערש.

פרעה: די ערד און די ימ'ען?

ערשמער שמערן-זעער: ניין, די מענטשן.

פרעה: (איראָניש) זיי וועלן ניט האָבן די נעזער אויף די פנימ'ער?

ערשמער שמערן-זעער: (מיט אַ כיסרען שמייכל צום עולם) דאָס וועלן זיי האָבן.

פרעה: נאָר?

ערשמער שמערן-זעער: (מיטן זעלבן שמייכל) נאָר זיי וועלן זיי ווישן מיט ווייסנקע טיכעלאַך.

פרעה: אַלע מענטשן?

ערשמער שמערן-זעער: אַלע.

פרעה: און די שקלאַפן?

ביידע צוזאַמען: (אין אַ נביאישן טאָן פון ווייטקייט) עם וועלן ניט זיין קיין שקלאַפן!

פרעה: (הייבט אָן ווערן אין כעס. ביים 109 פון 109 זאָג הייבט ער זיך אויף אין צאָר). דאָס איז ניט מעגלאַך! שמערן-זעער, איר ווייסט ניט וואָס איר רעד!! (אַלע בוקן זיך).

צווייטער שמערן-זעער: אזוי האָבן געזאָגט די שמערן. (ביי-זע פאַרנייגן זיך). מיר זיינען ניט שולדיק.

פרעה: (האָלב צו זיך) אַלע מענטשן וועלן זיך ווישן די נעז מיט ווייסינקע טיכעלאַך, און ס'וועלן ניט זיין קיין שקלאַפּ? אָט דאָס איז מיט די שטערן-זעער, פאַר גרויס קלוגשאַפּט ריידן זיי נאָ-רישקייטן. (בייט דעם טאָן) און וואו וועט מען נעמען אזוי פיל וויי-סינקע טיכעלאַך?

צווייטער שטערן-זעער: די מענטשן וועלן זיי מאַכן אין גרוי-סע פאַבריקן.

פרעה: גרעסערע פאַבריקן פון מיינע וואָס באַוואַסערן די פעלדער?

צווייטער שטערן-זעער: א סך גרעסערע.

פרעה: (ענדיקט די ווערטער איו צאָרן) איך וויל ניט. וואָס קענען מיר טאָן דאָס זאָל ניט געשען? ניט מיר אן עצה? אז ניט ווער איך ביזו און איך הייס אייך טויטן! (אַלע בוקן זיך).

צווייטער שטערן-זעער: גרויסער פרעה! קיין עצה דערצו איז ניטאָ, לאָז אונז ניט טויטן, גרויסער פרעה. מיר האָבן דיר צו זאָגן גרויסע זאכן, וואָס די שטערן האָבן אונרו דערציילט.

פרעה: אָבער איך וויל ניט די מענטשן מיט טויזנטער יאָרן שפעטער זאָלן האָבן גרעסערע פאַבריקן, ווי מיינע. איך וועל אויפ-בויען נאָך גרעסערע פאַבריקן אין מיינע צוויי שטעט פיתום און רמסס. און מיינע פיראַמידן וועל איך לאָזן בויען הויך ביזן הימל. (צו די סאָלדאַטן) איך באַפעל, אז מען זאָל אַרויפלייגן צוויי מאָל אזוי פיל אַרבעט אויף די שקלאַפּן, און ווער עס וועט ניט פאַרטיק מאַכן זיין טייל אַרבעט וועט פאַרשמיסן ווערן פון דער בייטש!! (אַלע בוקן זיך).

עשטער שטערן-זעער: די שקלאַפּן זיינען די בני ישראל, זיי האָבן געפונען זייער גאָט און זייער פירער, און דו וועסט זיי מוזן באַפרייען.

פרעה: זייער גאָט איז אַ פרעמדער, איך קען אים ניט און איך וועל אים ניט אַריינלאָזן אין מיין לאַנד, און זייער פירער האָב איך געלאָזט דערטרינקען מיט אַלע אינגלאַך פון די בני ישראל אינ'ם נילוס.

ערשטער שטערן-זעער: זייער פירער לעבט, ער איז דאָ.

פרעה: (גייט זיך אַ כאָפּ) ער איז דאָ? ווער האָט אים באַ-
האַלטן?

ערשמער שמערן-זעער: דו און דיין פּאַלאַצ.
פרעה: (איין כעס) איך וועל אייך לאָזן טויטן פאר אייערע
טונקעלע רייד!! (אַלע בוקו זיך).

ערשמער שמערן-זעער: אָבער דאָס וועט ניט העלפן. די
בני ישראל האָבן זייער גאָט און זייער פירער.

צווייטער שמערן-זעער: און זיי וועלן אַרויסגיין פון מצרים.
פרעה: (צו די סאָלדאַטן) נעמט זיי געפאַנגען! (צוויי סאָל-
דאַטן גייען צו, שטעלן זיך ביי די זייטן פון די שטערן-זעער).

ערשמער שמערן-זעער: גרויסער פרעה! לאָז אונז דערציילן
וואָס די שטערן זאָגן.

פרעה: וואָס זאָגן די שטערן?

ערשמער שמערן-זעער: זיי זאָגן, אז די בני ישראל וועלן זיין
פול איבער דער גאַנצער וועלט.

פרעה: און זיי וועלן מאַכן פאַבריקן פון ווייסנקע טיכעלאַך
און וועלן זיך ווישן די נעז דערמיט?

ערשמער שמערן-זעער: יא, מיין האַר.

פרעה: (צו די סאָלדאַטן אין צאָרו) נעמט זיי צו דער תּלִיה!
(אַלע בוקו זיך).

עס הייבט אָן שפּילן אַ שוין מעלאָדישער עגיפּטישער מאַרש. אַלע
ווערן פּאַרכשופּט. פרעה זעצט זיך, אַלע הייבן זיך אויף, קוקן מיט גרויס
דערוואַרמונג צו דער הגדה. עס עפנט זיך די הגדה, און מיט די מוזיק
ערשיינט פרעהס מאַכטער. פיר שקלאַפּן טראָגן איר אויף אַ טראַגשול,
שמעלן איר אַוועק אין מיטן דער בינע. נאָכן טראַגשול גייען אירע
באָדינערינס. אַלע בוקן זיך פאַר איר. זי גיט זיי אַ צייכן אויפצושטויבן.
זי הייבט זיך אויף פון איר שטול, מאַכט אַ רויצנדן זשעסט צו פרעה
און רופּט אויס.

פרעה'ס מאַכטער: גרויסער האַר און פּאָטער!

פרעה: (ווייך) קום אַהער, מיין מאַכטער, רייד. (זי גייט צו
צו אים, זעצט זיך אים צופּוסן, קוקט אים אַריין אין פנים מיט רייץ).

פרעה'ס מאַכטער: גרויסער האַר און פּאָטער, צו וואס צאָרנט
דיי האַרץ אויף די קלוגע שמערן-זעער? איז ערשטנס. צווייטנס:

איך בין שוין פון לאנג א גרויס מיידל, מיט וועמען וועל איך חתונה האָבן?

פרעה: די קלוגע שטערן-זעער ריידן טונקעלע רייד, און זיי דערצאָרענען מיך. און וועגן אַ חתן פאר דיר, וועלן מיר לאָזן פרעגן די שטערן.

פרעה'ס טאָכטער: וואָס זיינען די טונקעלע רייד פון די שטערן-זעער?

פרעה: אז די שטערן זאָגן, אז די בני ישראל האָבן געפונען זייער גאָט און זייער פירער, און זיי וועלן אַרויסגיין פון מצרים, און —

פרעה'ס טאָכטער: און וואָס נאָך?

פרעה: און זיי וועלן זיין פול איבער דער נאַנצער וועלט, און —

פרעה'ס טאָכטער: און וואָס נאָך?

פרעה: און זיי וועלן מאַכן ווייסע טיכעלאַך אין גרויסע פאב-ריקן, און —

פרעה'ס טאָכטער: און וואָס נאָך?

פרעה: (איז קליימאָקט פון זיין צאָר) און זיי וועלן זיך ווישן די נעז דערמיט!!! (אַלע בוקו זיך).

פרעה'ס טאָכטער: גרויסער האַר און פאָטער.

פרעה: (באַרואיקט) רייד, מיין טאָכטער.

פרעה'ס טאָכטער: און אז דו וועסט לאָזן אויפהענגען די

קלוגע שטערן-זעער, וועסטו דאָס פאַרמיידן?

פרעה: יא.

פרעה'ס טאָכטער: אָבער זיי זיינען גערעכט. די בני ישראל

האָבן זייער גאָט יהוה. ער איז אַ שטאַרקער גאָט. און משה איז

זייער פירער.

פרעה: (איז צאָר) משה'ן וועל איך לאָזן טויטן!!! (אַלע

בוקו זיך).

פרעה'ס טאָכטער: גרויסער האַר און פאָטער.

פרעה: רייד, מיין טאָכטער.

פרעה'ס טאָכטער: משה'ן האָבן איך אַרויסגעצויגן פון טיך

נילום און ער איז אויסגעוואַקסן אַ פרינץ פון פרעה'ס הויז, און

ער איז קליגער פון אלע קלוגע און שענער פון אלע שיינע. איך בעט דיר, טויט אים ניט, איך וועל טאנצן פאר דיר מיין שענסטן טאנץ און וועל ווייך מאכן דיין הארץ. לאָז מיך טאנצן פאר דיר, גרויסער האר און פאָטער!

פרעה: טאנץ פאר מיר דיין שענסטן טאנץ.

פרעה'ס מאַכטער: איך קען ניט טאנצן אז די קלוגע שטערן זעער זיינען געפאנגען. לאָז זיי פריי, איך בעט דיר, גרויסער האר און פאָטער!

פרעה: (צו די סאָלדאטן) לאָזט זיי פריי. (די סאָלדאטן גייען צוריק צו זייערע פלעצער. פרעה צו דער טאָכטער) טאנץ פאר מיר דיין שענסטן טאנץ!

די מוזיק הייבט אָן שפילן די צווייטע טייל פון „עגיפטישן באַלעט“ פון לודזשיני. די מאַכטער גייט ארונטער, מאַנצט אַ רעליגיעזער אַטישן טאנץ. זי פארכשופט אלעמען, אויך פרעהן. ביים סוף פון טאנץ גייט זי אריין אין איר טראַגישטול, זי זעצט פאַר אירע שלאַנגישע זשעסטן אין שטול זיצנדיק, זי רופט פרעהן מיט אירע שלאַנגישע הענט. די שקלאַפן טראַגן איר לאַנגזאַם צו דער הגדה. פרעה הייבט זיך אויף, גייט איר נאָך. נאָך אים זיינע לייב-וואַך אַז די דינער. נאָכדעם די שטערן זעער און די סאָלדאטן. זיי גייען אלע צום ריטש פון די מוזיק פון דער פרינצעסס טאנץ, וועלכע ווערט פאַרגעזעצט ביז אלע גייען לאַנגזאַם אריין צוריק אין דער הגדה.

די הגדה פאַרמאַכט זיך און עס הערט זיך פון ווייטן די מוזיק. די סצענע ווערט ליכטיקער. עס שפילט די מוזיק פאַרן חכם. דער חכם קומט ארויס פון דער הגדה און זינגט.

חכם:

כ'האָב געזוכט אַ קאַסטן חכמה,
און געפונען בלויז אַ האָר;
צו געפינען מערער חכמה
דאַרף מען לעבן טויזנט יאָר.

גיב איך אייך דאָס ביסל חכמה,
ס'וועט אייך לערנען זוכן מער;
כ'האָף איר וועט דאָס האַלטן טייער,
ס'איז מיר אָנגעקומען שווער.

(ער שמעלט זיך אן א זייט ווי א דיינקער. די מוזיק שפילט דאס ליד פארן רשע. דער רשע קומט ארויס און זינגט).

רשע:

כ'בין אַ שלעכטער מענטש, א רשע,
כ'בין פון שלעכטן מאטעריאל;
כ'האָב אַ לעק געמאַן מיין האַרץ,
איז דאָס געוועזן ביטער — גאַל.

כ'זאָג אייך אויס דעם גאַנצן אמת,
זיין אַ רשע ז'ניט כדאי;
נאָר ווען גאָט האָט מיך באַשאַפן,
בין אייך ניט געווען דערביי.

(ער שמעלט זיך לעבן חכם מיט אַ בייזע מינע. עס שפילט די מוזיק פארן תם. דער תם קומט ארויס און זינגט).

תם:

די וועלט איז אַ פאַרדרייעניש,
אייך בלאַנדושע הער און הויז;
אייך ווייס ניט וואָס צו פרעגן
און אייך ווייס ניט וואו אייך בין.

ס'איז אַ גרויסע וועלט מיט זאַכן,
ס'איז אַ גאַנצער טאַראַראַם.
נאָר אייך פאַרשטיי אַ האָר ניט,
ווייל איר ווייסט דאָך — כ'בין אַ תם.

עס שפילט די מוזיק פארן שאינו יודע לשאול (די זעלבע מוזיק ווי פארן תם). דער שאינו יודע לשאול קומט ארויס. ער מאכט מימיקע צו די מוזיק פון דעם תםס פערזן. ער שמעלט זיך נאכדעם לעבן תם אין אַ קאמישע הילפלאזע פאזע.

חכם: רשע, תם, און שאיני יודע לשאול!
די בנים: (אלע אויף אחאָל) האָ?

חכם: האָט איר געהערט, וואָס עס קומט פאַר?
 רשע: וואָס?
 חכם: משה איז צוריקגעקומען פון מדיון.
 רשע: נו, וואס-זשע איז?
 חכם: ער איז געקומען אַרויספירן די בני ישראל פון מצרים.
 רשע: פרעה וועט אים לאָזן טויטן, ביי פרעה'ן איז איינס-
 צוויי, אָט אזוי (ווייזט אויפ'ן האַלד) און פארטיק.
 חכם: ניט ביי משה'ן.
 רשע: ווער אזוינס איז משה?
 חכם: משה איז געשיקט געוואָרן פונ'ם גרויסן, שטאַרקן
 גאָט יהוה. דער גאָט האָט זיך באַוווּזן צו אים אין אַ ברענענדיקן
 דאָרן.
 רשע: (איראָניש) אזוי, אין אַ ברענענדיקן דאָרן דו הערסט,
 תם? דו הערסט, שאיני ידע לשאול, דער גאָט יהוה האָט זיך
 באַוווּזן אין אַ ברענענדיקן דאָרן. (די צוויי בניו קוקן זיך איבער
 תמייעוואָטעט).
 חכם: דער גאָט יהוה גיט די בני ישראל דאָס לאַנד פון
 מיִלֶּךְ און האָניק, וואס ער האָט צוגעזאָגט זייערע אבות אברהם,
 יצחק און יעקב.
 רשע: פרעה וועט זיי נאָכיאַגן מיט זיינע ריטשוועגן.
 חכם: יהוה וועט זיי באַשיצן.
 רשע: דער גאָט יהוה קען ניט אַריינקומען אין מצרים. די
 געטער פון מצרים וועלן אים ניט לאָזן.
 חכם: די געטער פון מצרים זיינען געמאַכט פון שטיין און
 פון גאָלד און זיי קענען זיך ניט רירן.
 רשע: און דער גאָט יהוה?
 חכם: יהוה איז אין הימל, אין וואָלקן און אין פייער, ער
 איז אומעטום, אין שטורם און אין שטיִלקייט.
 רשע: ניט איך ווייס פון אזא גאָט, ניט איך וויל וויסן.
 (צום תם) ווייסטו פון אזא גאָט?
 תם: איך ווייס ניט, אפשר ווייסט ער (ווייזט אויפן שאיני
 יודע לשאול).

שאיני יודע לשאול: (מאכט א קאמישע מינט, קוועטשט מיט די פלייצעס) ווער איך?
חכם: מיר לעבן אין א נייער צייט, ס'וועלן געשען גרויסע וואונדער.

רשע: ווער האָט געבראכט די נייע צייט, יהוה?
חכם: יא, דער גאָט יהוה איז אַ גערעכטער גאָט, ער האָט מער ניט געקענט צוזען דעם פיין פון די בני ישראל און ער האָט געשיקט משה'ן זיי דערלייזן.

רשע: פון וואָנען האָט זיך גענומען דיין יהוה, און וואו איז ער געווען אזוי לאַנג?

חכם: ער האָט געוואַרט ביז עס וועט קומען אַ גרויסער פירער, וועמען ער זאָל קענען שיקן אין שליחות צו די בני ישראל.
רשע: און איצט איז געקומען דער גרויסער פירער? ווער איז ער דאָס?

חכם: איך האָב דאָך דיר געזאָגט, ס'איז משה.

רשע: אָ, יא, איך האָב גאָר פאַרגעסן.

חכם: (מיט אַ נביאישן טאָן) אַך, עס וועלן געשען גרויסע וואונדער אין אונזער צייט. איך פיל זיך דערהויבן. איך פיל זיך יום־טוב'דיג. איך וויל זינגען אַ לויב צום נייעם גרויסן גאָט יהוה.
רשע: זינג ניט, לאָמיר בעסער טאַנצן, טאַנצן קען איך אויך.
מיר'ן אלע טאַנצן. (צו די אַנדערע ביים) קומט, לאָמיר טאַנצן!

(די מוזיק הייבט אָן שפילן דעם טאַנץ פון די בניים. זיי טאַנצן אַ געפמישן פריילאָכן טאַנץ מיט שאַרפע, שפּיציקע פיגורן, און טאַנצן אַרויף אין דער הגדה וועלכע עפנט זיך פאַר זיי און פאַרמאכט זיך נאָך זיי.
די בינע ווערט אַביסל טונקעלער. עס הייבט אָן שפילן דער לאַנגער זאַמער אומעטיקער מאַרש, פון „עגיפּטן“. די הגדה עפנט זיך, עס קומען ארויס די בני ישראל אין אַ פּוינלאַכן שקלאַפֿן-טאַנץ. זיי זיינען פאַר-מירט אין צוויי רייען, איין ריי מיט פיגורן ווי זיי וואַלטן געטראָגן אַ שווערע משא אויף דער רעכטער האַנט, אין דער הויך, און די משא בויגט זיי אויף הינטער. די אַנדער ריי מיט פיגורן פון מענטשן געשמודט אין קייטן. זיי וואַרפן זיך פון איין זייט אויף דער אַנדער זייט אין פּוינ-לאַכע זשעסטן. ווען די ערשטע מענצערן אין דער ריי הייבט אָן מיט דער רעכטער פּוס, הייבט די צווייטע אָן מיט דער לינקער. זיי וואַרפן זיך אין דער ריכטונג מיט וועלכער פּוס זיי האָבן אָנגעהייבן, ביידע אין

גענגעזעצטע ריכטונגען. דאָס זעלבע טוען אַלע אַנדערע אין דער רוי. בוידע ריווען צעטוילן זיך אין מיטן פון דער בינע, גיווען אין פארשיידענע ריכטונגען ארום דער בינע אַ פאַר מאַל ביז זיי מאַכן איין צירקל. דאָן לאָזן זיי זיך אַרונטער אויף דער ערד אין הילפלאַזע, אומגליקלאכע פּאַזן מיט די קעפּ אַרונטערהוינגענדיק. זיי בלויבן אַ ווילע אין דער פּאַזע. אַן מוזיק. נאָכדעם הייבט אַן שפּילן דער הערפּאישער מאַרש פון דעם ערשטן טויל פון „עגיפּטישן באַלעט“ פון לודושינו. די בני ישראל הייבן אויף לאַנגזאַם די קעפּ. הערן זיך איין, דרייען אויס לאַנגזאַם די קעפּ צו דער הגדה. עס עפנט זיך די הגדה. משה באווייזט זיך אין אַ רעליגיעז-פּויערלאכער פּאַזע. די בני ישראל שריווען אויס אַלע מיט אַמאַל:

מ ש ה I

אין אַ פּאַנטאַמיקע־טאַנץ גייט משה צו צו זיי, רעדט צו זיי, אַגמורט זיי, זאָגט זיי אַז יהוה אין הימל האָט אים געשיקט צו זיי אַז זיי זאָלן זיך באַפּריווען. ער גייט ארויף אויפן טראַן, אַגמורט זיי פון טראַן, באַגייסטערט זיי. זיי הייבן זיך אויף און שריווען אויס אַלע מיט אַמאַל אין אַ פּריויריקן טאַן:

מ ש ה I

די מוזיק הייבן אַן שפּילן די ערשטע טויל פון עגיפּטישן באַלעט. זיי טאַנצן אַ פּריוילאכן באַפּריוואַנג־טאַנץ. אין מיטן טאַנץ צום הערפּאישן מאַרש פּאַזירן זיי מיט די הענט אויסגעשטרעקט צו משהן. משה גייט צו צו זיי מיט די מוזיק פון הערפּאישן מאַרש, שמעלט זיך אין מיטן ראַד וואָס זיי האָבן געמאַכט. זיי טאַנצן ארום אים. ווען דער הערפּאישער מאַרש ווידערהאַלט זיך אין דער מוזיק, גייט משה אַרום פון מיטן ראַד, שמעלט זיך צווישן די בני ישראל, דרייט זיך אויס, ווערט דער פּירער פון אַ מאַרש, מאַרשירט ארום דער בינע אין אַ שוין־פּאַרמורטן מאַרש מיט העלדישע זשעסטן און אַ סך באַגייסטערונג, וואָס שאַפט דעם קלימאַקס צום גאַנצן אַקט.

די הגדה עפנט זיך און זיי מאַרשירן אריין אין דער הגדה אין גרויס עקסטאַז. די מוזיק פון משהס העלדישן מאַרש ווערט פּאַרגעזעצט. די הגדה פּאַרמאַכט זיך לאַנגזאַם, די מוזיק ווערט אַלץ שטילער און שטילער ביז עס הערט אויף).

פ א ר ה א נ ג

דרימע בילד.

(די דרימע סצענע, ווי די ערשטע, ביים סדר. דודל כאפט זיך אויף, רייכט די אויגן פון שלאף, קוקט זיך אום. ער לאזט זיך מאַרשירן ווי די שקלאפן האבן מאַרשירט נאָך משהן).

מאַמע: וויי איז מיר, וואָס טוסטו?

דודל: איך גיי אַרויס פון מצרים.

מאַמע: זעץ זיך אַוועק ביים טיש, זאָג איך דיר, און הער

אויף פראַווען דיניע שטיק!

מאַמע: א קינד זאָל ביים סדר ניט קענען אינזיצן.

דודל: פאַפע, מאַמע, מירעלע! קומט לאָמיר אַלע אַרויס

גיין פון מצרים. ס'איז שוין, ס'איז אַזוי שוין! אוי מאַמע, ווי

שוין עס איז! האָסט געזען?

מאַמע: וואָס געזען, ווען געזען?

דודל: האָסט געזען מצרים, און פרעה'ן, און פרעה'ס טאָכטער,

און די בני ישראל? (מאַכט נאָך ווי זיי האָבן מאַרשירט) און די

בנים, און משה'ן. אַך, משה'ן! האָסט ניט געזען משה'ן, מאַמע?

(די מאַמע מיט'ן טאַטן קוקן זיך איבער און קוועטשן מיט די פליי-

צעט).

מאַמע: דודל, זעץ זיך אַוועק ביים טיש, זאָג איך דיר! (דודל

זעצט זיך ביים טיש).

דודל: פאַפּא, וואָלסטו ניט געוואָלט זיין משה? (צו דער

שוועסטער) מירעלע, ווער וואָלסטו געוואָלט זיין?

מירעלע: איך? — מערי פּיקפּאַרד.

דודל: גיי, ביזט אַ נאַר. פרעה'ס טאָכטער איז טויזנט מאָל

שענער פון מערי פּיקפּאַרד, און זי האָט אַרויסגעצויגן משה'ן פון

טייך. וואָס האָט געמאָן מערי פּיקפּאַרד? דו זיי בעסער פרעה'ס

טאָכטער און איכ'ל זיין משה.

מירעלע: וואָס־זשע וועט זיין?

דודל: איך וועל אַרויספירן די אידן פון מצרים און דו

וועסט טאַנצן פאַר פרעה'ן.

מירעלע: איך קען ניט טאַנצן פאַר פרעה'ן.

דודל: פאַר וואָס?

מירעלע: ווייל מיר טוט וויי א פוס.

מאמע: שטיף זאל זיין!

דודל: פאפא, לאז מיר זיין משה. איך וועל באפרייען די אידן

מאמע: די אידן זיינען שוין באפרייט.

דודל: אלע אידן?

מאמע: אלע.

דודל: און די וואָס זיינען ניט באפרייט?

מאמע: טשעפע זיך אָפּ פון מיר!

דודל: וועל איך שוין ניט האָבן וועמען צו באפרייען?

מאמע: וועסט האָבן, וועסט האָבן, וועסט אָקאָרשט אויס ווי

ס'באדארף צו זיין.

דודל: וועל איך זיין א משה?

מאמע: וועסט זיין.

(דודל הייבט זיך אויף פון טיש און נעמט מאַרשירן העראַיז. עס הערט זיך די מוזיק פון משה העראַיזן מאַרש. ער מאַרשירט אַרויף אויפן טיש, מאַכט די זשעסטן וואָס משה האָט געמאַכט צו די בני ישראל, הייסט זיי זיך אויפהייבן. דער מאַמע און די מאַמע הייבן זיך אויף דער-שאַרקענע שרײַען אויס בייַדע אויף אמאַל:

ד ו ר ל I).

פ א ר ה א נ ג.

באַמערקונג:

די מוזיק פון פרעהס מאַכטערס מאַרש און פון די בניס צום זינגען און צום טאַנצן קען איך ניט אָנגעבן וואו צו נעמען, ווייל דאָס איז ניט געדרוקט. אַלעקסאַנדער לודזשױניס „עגיפּטשן באַלעט“ און „עגיפּטן“ פון דזש. ס. זאַמעטשניק קען מען קריגן אין די מוזיק-געשעפטן.

איך דאַנק:

די „הגדה“ אַזוי ווי זי איז איצט האָב איך אויפגעשריבן מיט דער הילף פון חיים פאַמעראַניץ און בן ציון גאַרדאַן. דער ערשטער האָט מיר געהאַלפן מיט זיין וואָרימער באַציאונג צו דער ערשטער רױער ווערסיע דערפון און מיט זיין פאַרלאַנג אויפצופירן עס אין די שלום עליכס-שולן אין שוקאַגאַ. דער צווייטער, מיט זיין נעמען די פּיעסע אין זױבע הענט צום אויפירן און מיט זױבע גוטע עצות אַלס ערפאַרענער רעזשיסאָר מיט פּױנעם קינסטלערישן געשמאַק. איך דאַנק אייך, מױנע פּרױנט I

פורים שפיר

(א פארט אין דריי סצענעס)

פערזאָנען:

קעניג אחשורות.
אסתר המלכה.
מרדכי.
המן.
זיפע.
ליפע.
צוויי וואַפֿי-טרעגער.

ערשטע סצענע.

(זיפע און ליפע קומען אריין מיט פאלמען-בלעמער אין די הענט.
זעצן זיך.)

זיפע: אוי, איך קען שוין ניט שטיון אויף די פיס! איך מוז
מיך זעצן.

ליפע: איך אויך אזוי.

זיפע: דאָס איז אַ נאַריש לעבן. אַ גאַנצן טאָג דאַרף איך
שטיון, פּאָכן און פּאָכן, פּאָכן און פּאָכן. כ'וואָלט געוואָלט לויפן אין

דרויסן און עפעס אַ גוטן שטיף-טאָן, אָבער אַ גוטן, און דאָ דאַרף
איך שטיין אַ גאַנצן טאָג לעבן קעניג, פּאַכן און פּאַכן, פּאַכן און
פּאַכן, אַז עס נעמט גאָר קיין סוף ניט.

ליפע: איך אויך אזוי.

זיפע: דעם קעניג איז אזוי הייס, וואָס מ'דאַרף אים כסדר
פּאַכן?

ליפע: ס'איז אים ניט הייס, נאָר ער איז אַ גרויסער קעניג.

זיפע: אַז ער איז אַ גרויסער קעניג, דאַרף מען אים פּאַכן?
(רוקן זיך ביידע אָ).

ליפע: יאָ.

זיפע: ווי גרויס איז ער?

ליפע: ער איז זייער גרויס, ער קעניגט איבער הונדערט מיט
זיבן-און-צוואַנציג מדינות.

זיפע: איבער הונדערט מיט זיבן-און-צוואַנציג מדינות!

ליפע: איבער הונדערט מיט זיבן-און-צוואַנציג מדינות.

זיפע: זעסטו, דאָס וואָלט איך שוין ניט געקענט, דאָס מוז זיין
זייער שווער.

ליפע: שווער, וואָס עפעס שווער? אונזער קעניג האָרע-

וועט זיך, חלילה, ניט איבער. ער זיצט און לאָזט זיך פּאַכן, און
אַז עס ווערט אים לאַנגווייליג, הייסט ער אויס'הרג'ענען אַ פּאַלק, און
עס ווערט אים פּריילאָך.

זיפע: וואָס פאַר אַ פּריילאָכקייט איז אין אויס'הרג'ענען אַ
פּאַלק?

ליפע: ביי אַ קעניג איז דאָס אַ פּריילאָכקייט.

זיפע: ווען איך וואָלט געווען אַ קעניג, וואָלט איך כסדר גע-
טאַנצט. איך האָב אזוי ליב טאַנצן. קום, וועלן מיר כאַפּן אַ טענצל,
ביז דער קעניג וועט אויפּשטיין.

(עס דערהערט זיך אַ טרובענען. עס קומען אריין די וואַפן-טרעגער
מיט שוינע קאָלירמע טרובעס).

זיפע: גראַנדיעזע וואַפן-טרעגער, איר האָט עפעס נייע
בשורות?

וואָפּן-טרעגער: יאָ, און מיר האָבן נייע טרובעס אָנצוזאָגן די
נייע בשורות.

זיפע: אַלע מאָל, אז איר האָט נייע בשורות אָנצוזאָגן, קויפט
מען אייך נייע טרובעס?
וואָפּן-טרעגער: יאָ.

זיפע: צו וואָס דארף מען דאָס?
וואָפּן-טרעגער: ווייל ס'איז שוין אָנצוזאָגן נייע בשורות
מיט נייע טרובעס.

זיפע: (צו ליפּעווי) הערסט, ליפע! ס'איז שוין אָנצוזאָגן נייע
בשורות מיט נייע טרובעס.

ליפע: אודאי איז עס שוין. (צו די וואָפּן-טרעגער) וואָסערע
בשורות האָט איר, גוטע צי שלעכטע?
וואָפּן-טרעגער: מיר ווייסן נישט, וועלכע זיינען גוט און וועל-
כע זיינען שלעכט.

זיפע: זאָגט אונז, וועלן מיר אייך זאָגן.

וואָפּן-טרעגער: אָבער מיר טאָרן ניט זאָגן, ביז עס קומט די
צייט דערפאַר.

זיפע: זאָגט אונז שטילערהייט, מירן קיינעם ניט זאָגן.
ליפע: יאָ, זאָגט אונז.

(די וואָפּן-טרעגער בויגן זיך איין און זאָגן זיפען און ליפען
שטילערהייט).

וואָפּן-טרעגער: נו, איז דאָס גוט, צי ס'איז שלעכט? (זיפע
און ליפע קוקן זיך איבער).

זיפע: איך ווייס ניט.

ליפע: איך ווייס אויך ניט.

וואָפּן-טרעגער: טאָ וואָס-זשע וועט זיין, אז מיר ווייסן ניט?
ליפע: גאָרנישט. מירן כאַפּן אַ טענצל.

(די מוזיק הויבט אָן שפּילן. אַלע פיר טאַנצן. און טאַנצן ארויס).

צווייטע סצענע.

(עס קומט אריין מ'דיכ מיט א זאק איבערן קאפ, זעצט זיך אויף דער ערד און טוט תפילה).

מרדכי :

רבנו של עולם! הער צו מיין געבעט,
הער צו דאָס געבעט פון דיין קנעכט.
דו ביזט דאָך דער גרויסער, דער מעכטיגער גאָט,
און דו ביזט דאָך אימער גערעכט.

רבנו של עולם! איך שטיי דאָ פאר דיר,
און לאָז דיך ניט אָפּ פונם אָרט,
דיין פאָלק זאָלסטו ראַטעווען, מעכטיגער גאָט,
לאָז הערן דיין געטלאַכן וואָרט.

(עס קומט אריין המן, גיט א קוק אויף מרדכי'ן, ערשטוינט).

המן: וואָס טוסטו דאָ, מרדכי? כ'האָב דיך אַרומגעזוכט
איבער'ן גאַנצן שטאָט.

מרדכי: דו דאַרפסט מיך האָבן? אַזא גרויסער האַר, ווי דו
ביזט.

המן: יא, איך דאַרף דיך האָבן.

מרדכי: צו וואָס, מיין האַר?

המן: איך דאַרף דיך אויפהענגען.

מרדכי: מיך אויפהענגען!

המן: יא, איך האָב עם אַראַנזשירט מיטן קעניג.

מרדכי: מיין עצה וואָלט געווען, זאָלסט זיך ניט איילן אַזוי.

המן: וואָס מיינסטו, זיך נישט איילן? דאָס דאַרף זיין אַ

מאַטיגעפאַרשטעלונג אויף דריי אַזוינער, און מיינע בינע-הענט
אַרבעטן שוין אויף דער תליה פון נעכטן אָן.

מרדכי : זייער פיין. אָבער איך וואָלט געוואָלט איין קליי-
ניגקייט.

המן : וואָס ?

מרדכי : אז דער הויפט־אַקטיאר צו דער פּאַרשטעלונג זאל זיין
דו אַליין.

המן : דאָס קען ניט זיין. מיר האָבן אויסגעקליבן אַ אידן,
ווייל מיר דאַרפן ניט קיין אידן. זיי ריידן אַ שפּראַך, וואָס מיר
פאַרשטייען ניט, און זיי דינען אַ גאָט, וואָס מיר קענען ניט.
וואָס טויגן אונדז אידן ? דאָס בעסטע וועט זיין, אז מ'וועט זיי
געבן אַלעמען אַ הרג'ע־אויס, און פאַרטיגן. מירן אָנהויבן מיט
דיר. זאָלסט זיין גרייט צו דער תּליה אויף דריי אזויגער, דו
הערסט !

(זינגט : „ס'איז נאָך אזא רשע", פון זוני מאָוד).

„ס'איז נאָך אזא רשע קיינמאָל ניט געווען,
המן בן המדסה, דאָס בין איך אַליין".

(מאַנצט און טאַנצט ארויס).

(עס קומט אריין אסתר)

אסתר : אָ, מיין טייערער, פרומער, גוטער פעטער מאָטל ! ווי
איז מיר, ווי דו זעסט אויס ! וואָס האָט דאָ געטאָן דער רשע ?
מרדכי : וואָס זאל טאָן אַ רשע ? ער'ט געטאָן רשעות. ער
באַרימט זיך, אז ער האָט אַראָנזשירט מיך אויפצוהענגען פאַר אַ
מאַטינע־פּאַרשטעלונג, דער רשע.

אסתר : מיין טייערער פעטער מאָטל, זאָרג זיך ניט, ווייל
איך האָב פאַר דיר אַ פּרויילאַכע, פּרויילאַכע בשורה, אַ בשורה'לע אַ
מחיה צו הערן !

מרדכי : אַי־אַי־אַי ! וואָס ?

אסתר : איך האָב אים שוין צורעכט געמאַכט, דעם קעניג. ער
האָט אַרונטערגענומען די גזירה אויף אידן.

מרדכי : טאַקע !

אסתר : טאַקע.

מרדכי : און מיך וועט מען שוין ניט הענגען ?

אסתר: הענגען וועט מען דעם רשע.
 מרדכי: איינציג האָב איך אַ פלימעניצע, איינס אין אַ וועלט!
 אוי, מיין אסתר! מיין אסתר! אז דו ביזט שוין יאָ אזא וועלט-
 חכמה, זאָג מיר, וואָס זאָל איך טאָן מיט דעם זאָק.
 אסתר: דעם זאָק וועל איך אַרײַנלייגן אין מיין שאַץ־קאַסער
 פאַר אַ סאַוועניר.
 מרדכי: איינציג! פאַר אַ סאַוועניר. (נעמען דעם זאָק יע-
 דער בײַ אַ ברעג און גײען אַרויס).

דריטע סצענע.

(עס קומען אַרײַן אַחשוּרוש מיט אסתר'ן; זיפע און ליפע גײען זײ
 נאָך פאַכנדיג. דער קעניג און קעניגין זעצן זיך אױפֿן טראָן; זיפע און
 ליפע שטעלן זיך הינטער זײ.)

קעניג: דו ווייסט וואָס, מיין שײנע אסתר?
 אסתר: וואָס?

קעניג: מ'וואָלט גאָר געדאַרפט נעמען צו קאַפּעטשקעס.
 אסתר: נו, אין וואָס איז די מניעה?

קעניג: ס'איז טאַקע ניט קיין מניעה. זיפע און ליפע, רופט
 אַרײַן בַּגְתָּן און תּרש'ן. (זיפע און ליפע קוקן זיך אײבער דער-
 שראָקן).

אסתר: זײ זײנען נעגער, זײ האָבן מוראַ פאַר טױטע.

קעניג: וואָס הײסט?

אסתר: בַּגְתָּן און תּרש'ן האָסטו דאָך געלאָזט אױפהענגען, גע-
 דענקסט ניט?

קעניג: יאָ, כ'דערמאָן מיך טאַקע. נו, ווער וועט אונז אײצט
 אָנגײסן וײן?

אסתר: מירן זיך אַלײן מטריה זײן.

קעניג: אָ, דאָס איז שרעקלאַך! אפּשר קען אונדו זיפע און
 ליפע אָנגײסן וײן? (זיפע און ליפע קוקן זיך אײבער דערשראָקן).

זיפע: מעכטיגער קעניג, מיר קענען בלוז פאַכן, מער קענען
 מיר גאַרנישט.

קעניג: טאָ וואָס־זשע וועט זיין? איך שטארב נאָך אַ גלע־
זעלע וויין.

אסתר: (זינגט און גיסט אָן וויין).

„דיין לעצטע דאגה זאָל עס דיר זיין,
נאָ דיר, מיין קעניג, אַ גלעזעלע וויין“.

(זי שכור'ט איין דעם קעניג. ער שלאָפט איין. זי גייט אַראָפּ פֿון
טראַן און זינגט).

„שיין, שיין, בין איך שיין,

אסתר איז מיין נאָמען;

קלוג און גוט בין איך אויך,

ווייל איך בין פּאָלקאָמען.

געראַטעוועט מיין אַרים פּאָלס

האָב איך היינט באַגינען;

קענט איר ערגעץ אין דער וועלט

אַזא ווי איך געפינען.

אַחשורות איז אַ נאַר,

כ'הער אים ווי דעם קאָטער;

און אַז ער טרינקט זיך אָן מיט וויין,

ווער איך פֿון אים פֿטור.

כ'בין אַ קעניגין אַ שיינע

און קען פירן פּאָליטיק.

הונדערט זיבן־און־צוואַנציג מדינות

איז דאָך ניט קיין קליינער גליק.

איך בין אָבער דאָ, אין פּערסיע,

פּערסיע איז דאָך ניט פּאַרזי,

כ'קען ניט זינגען אויף דער בינע,

אוי, ווי לאַנגווייליג מיר איז!

וויין אָבער קען איך טרינקען,

טאַנצן פּריילאָך קען איך אויך;

טאַנצן איך מיר אַ טאַנץ מיט פייער,

אַז עס גייט אַזש אַ רויך. (טאַנצט).

(עם הערט זיך א טרובענען. עס קומען אריין די וואפן-טרעגער.
דער קעניג כאפט זיך אויף פונם טרובענען).

וואפן-טרעגער: די מאטינע-פארשטעלונג הויבט זיך אָן! די
מאטינע-פארשטעלונג הויבט זיך אָן!
קעניג: וואָס איז דאָס פאר א מאטינע-פארשטעלונג? זיי
לאָזן ניט צומאכן מיט אַן אויג!

אסתר: דו וויסט גאָר ניט וועגן דער מאטינע-פארשטעלונג?
קעניג: פון וואנען זאָל איך וויסן?
אסתר: דו האָסט דאָך עס אַליין אראַנזשירט מיט המנ'ען!
קעניג: נו, אפשר, וועמען וועט מען אויפהענגען?
אסתר: המנ'ען.

קעניג: איך האָב אראַנזשירט מיט המנ'ען אויפצוהענגען
המנ'ען! כאָטש איך בין אַ קעניג פון הונדערט מיט זיבן-און-
צוואַנציג מדינות, קען איך דאָס ניט פארשטיין. (די וואפן-טרעגער
טרובענען).

אסתר: גרויסער קעניג, אייל זיך צו, ס'איז שפעט. (זי העלפט
דעם קעניג אויפשטיין).

קעניג: ס'טע געזען אַן אַנשיקעניש מיט אַ מאטינע-פאר-
שטעלונג! איך שטארב שלאָפן. אסתר, מיין קרוין, גיי דו אַליין,
איכ'ל דערווייל כאָפן א דרעמל.

אסתר: ניין, מיין גרויסער קעניג, די פארשטעלונג איז פאר
דיין כבוד, ווייל דו ביזט דער קעניג איבער הונדערט מיט זיבן-און-
צוואַנציג מדינות און קעניגסט פון הדו ביז כוש.

קעניג: יאָ, טאָקע, פון הדו ביז כוש. איך קען אָבער ניט
שמיין אויף די פיס, איך בין אזוי שלעפעריג. (גענוצט. אַלע גייען
אַרויס).

פאַרהאַנג.

מוזיק פאר די מענן איז פון „דהי פערזיאַן מאַרקעט“, פון אַל-
בערט קעמעלבעי. דער כושימ-טאַנץ איז צו דעם ערשטן טייל „די קעמל-
טרויכער“. דער אסתר-טאַנץ הויבט זיך אַן מיט „די שיינע פרינצעסין“,
גייט איבער צו די „שלאַנג-צויבערער“, נאָכדעם צו די בעשלער אין מאַרק
און ענדיקט זיך מיט דער „אַלגערושער ליד“.

דער חנוכה טאג

(א טעאטער־שפיל אין צוויי סצענעס)

פערזאנען:

רחלע.

די פינף אותיות אינם וואָרט „חנוכה“

ערשטע סצענע.

(א קינדער־צימער. רחלע קומט אריין מיט אַ גרויסע ליאלקע, זי עסט אַ לאַמקע. זי זעצט זיך און נעמט די ליאלקע אין שניס און רעדט צו איר).

רחלע: שולמית, דו מיינסט אַז היינט איז עפעס גלאַט אזוי אַ טאָג? האָסט ניט געטראָפֿן. היינט איז חנוכה און היינט איז מײַן געבורטסטאָג. אַלע יאָר איז חנוכה און אַלע יאָר איז מײַן גע־בוטסטאָג. אָבער אַ יאָר איז אַ לאַנגע, לאַנגע צײַט. דו ווייסט ניט, ווייל דו ביסט נאָך קײַן יאָר ניט אַלט. ערשט נעכטן האָט מען דיך געקויפט. אָבער דײַן געבורטסטאָג איז אויך חנוכה. איבער אַ יאָר וועל איך דיר מאַכן אַ פּאַרדי. כ'וועל איינלאַדן אַ סך געסט. ווייסט וועמען? אַסתר'ס נייע ליאלקע און שרה'ס צוויי אַלטע ליאלקעס. איינע האָט שוין ניט קײַן קאָפּ און בײַ דער אַנדערער איז אָפּגע־ריבן דאָס פּנים, אָבער זײ האָבן נאָך גוטע הענט און פּיס און זײ קענען זאָגן מאַ. און ווייסט וועמען נאָך איך וועל איינלאַדן? עטעלע'ס נייעם טעדי בער. אוי, גוט! אוי, גוט!

(כאמט די ליאלקע, טאנצט מיט איר זינגענדיק די ערשמע מעלאָדיע פון ליד נומער צוויי פון לאַזאַר סאמינסקיס: "Ten Hebrew Folk Songs and Folk Dances." מראַלאַלאַ לאַלאַ, מראַלאַלאַ לאַלאַ, מראַלאַלאַ לאַלאַ לאַלאַ לאַלאַ. ביים. זעצט זיך ווידער מיט דער ליאלקע, רעדט צו איר ווידער).

רהלע: דו ווייסט, שולמית? איך קען שוין שרייבן מיין נאָמען. און ווייסט נאָך וואָס, איך קען שרייבן? איך קען שרייבן חנוכה, אָט נא, וועסטו זען.

(נעמט אַ טאָוול און קרייד פון אירע צאָצקעס, שרייבט און זינגט צו מיט די צווייטע מעלאָדיע פון ליד נומער 2)

מראַלאַלאַ, לאַלאַ, מראַלאַלאַלאַ

ביים.

דאָס איז אַ "ח" און דאָס איז אַ "נ"; וואָרט וועסטו זען, וואָס כ'וועל מאַכן דערפון.

(זינגט די דריטע מעלאָדיע)

מראַלאַלאַלאַ, לאַלאַ, לאַלאַלאַלאַ.

ביים.

(זינגט)

דאָס איז אַ "ו" און דאָס איז אַ "כ", און דאָס איז אַ "ה", וואָס ער לויפט נאָך צום סוף.

(זינגט צו)

נאָ דיר די קרייד און שרייב איצט אַליין, נאָר זע צו שרייבן ריכטיק און זע צו שרייבן שוין.

(זינגט צו)

(זעצט אַוועק די ליאלקע ביים טאָוול, לאָזט זיך טאַנצן. טאַנצט אַ טאַנץ צו דאָס גאַנצע ליד. נאָכן טאַנצן ווענדט זי זיך ווידער צו דער ליאלקע. זי נעמט איר אין שויס און רעדט צו איר).

רהלע: אוי, שוין שפעט. דו דארפסט גיין שלאָפן. קום, וועל איך דיר לייגן אין בעטעלע און איכ'ל דיר דערציילן אַ מעשה. זאָלסט אָבער איינשלאָפן אידער איך ענדיק, ווייל איך געדענק ניט דעם סוף. (לייגט אַריין די ליאלקע אין איר בעטעלע. לייגט זיך לעבן איר). אַמאָל איז געווען — אַמאָל איז געווען — אוי, איך

געדענק ניט דעם אָנהייב. איכ'ל דיר בעסער זינגען אַ ליד. (זי זינגט
מיט דער מעלאָדיע פֿון „אַמאָל איז געווען אַ מלך“.)

לולִינקע מיין ליאַלקעלע, לולִינקע מיין קינד.
היינט איז אונזער געבורטס טאָג,
שלאַף־זשע איין געשווינד.

אַמאָל איז געווען אַ מעשה
מיט אַ שיינע פֿרינצעסין,
געדענק איך ניט דעם אָנהייב,
און דעם סוף האָב איך אויך פֿאַרגעסן

לולִינקע שולמית'קע, לולִינקע מיין קינד.
כ'וועל פֿאַרשפעטיגן מיין פֿאַרדי,
שלאַף שוין איין געשווינד.

אַמאָל איז געווען אַ — כ'ווייס ניט וואָס.
אפשר אַ פֿרינץ און אפשר אַ מאַטראָז.
אוי, איך האָב מורא כ'שלאַף באַלד איין
און וועל אויף מיין אייגענע פֿאַרדי ניט זיין.

לולִינקע מיין שייניקע,
לולִינקע מיין קינד.

(זינגט, און שלאָפט איין)

פֿאַרהאַנג.

צווייטע סצענע.

די בינע איז דעקאָרירט מיט אַ סך קאָלירטע קרעפֿ־פּאַפּיר. אין
מיטן, אָנשטאַט אַ לאַמפּ, היינגסט אַ געבורטס־טאַג־קוכן מיט זעקס ליכט
וואָס ברענען. דער קוכן איז זייער גרויס און דעקאָראַטיוו און זעט אויס
פֿאַנטאַסטיש. אין הינטערגרונט שטייט רחל'עס בעטעלע. רחל'ע מיט
איר ליאַלקע שלאָפן אין בעטעלע.

די מוזיק שפילט די מעלאָדיע פון „אמאָל איז געווען אַ מלך“.
 גאַכדעם גייט זי איבער צו ליד נומער 2 פון „צען אידישע פּאַלקס־לידער
 און פּאַלקס־מענן“ עס שפילט דורך די גאַנצע ליד. נאַכדעם שפילט עס
 דעם אַרײַנפיר. מיט דער מוזיק טאַנצט אַרײַן דער „ח“. דער „ח“ און
 די אַנדערע פיר אותיות זײַנען פאַרגעשמעלט פון קינדער אין קאַסמיומען
 יונאַם רעפּרעזענטירן יעדער זײַן אות. צו דער צווייטער מעלאָדיע זינגט יעדער אַות זײַן פּערז (די ערשטע
 מעלאָדיע איז דער אַרײַנפיר).

ח :

איך בין דער „ח“
 נאָך פון גאָר אַלמע צײַטן ;
 הלואי וואָלט מען מיך
 אויף א „כ“ ניט פאַרבייטן.
 (טאַנצט דעם צוזונג)
 טראַלאַלאַלאַ לאַלאַ טראַלאַלאַ.

ביס.

איך בין דער ערשטער
 אין חנוכה צו שטיין.
 חנוכה אָן מיר
 קען זיך נאָר ניט באַגײן.
 (טאַנצט)

טראַלאַלאַלאַ, לאַלאַ, טראַלאַלאַ.

ביס.

(דער „ני“ טאַנצט אַרײַן און זינגט)

נ :

איך בין א „נ“
 און איך פאַס זיך אַהער.
 חנוכה אָן מיר
 איז ווי אן עס אָן אַ בער.
 (טאַנצט)

טראַלאַלאַלאַ, לאַלאַ, טראַלאַלאַ.

ביס.

איך בין שוין א „ג”
פון זייער פיל יאָרן.
און ווי איר קוקט מיך אָן,
בין איך אלט ניט געוואָרן.
(טאַנצט)
טראַלאַלאַ לאַלאַ, לאַלאַ, טראַלאַלאַ.
ביס.
(דער „ו” טאַנצט אַריין און זינגט).

:ג

איך בין דאָר ווי א שטעקן
און פאַרנעם ווייניק אָרט;
איך ווער אָבער צוויי
אין ווערן” און אין „וואָרט”.
(טאַנצט).
טראַלאַלאַלאַ, לאַלאַ, טראַלאַלאַלאַ.
ביס.

איך בין איינפאך געמאכט,
און איך האָב פיינע זיטן,
און ווי איר זעט אין חנוכה
שטיי איך אין מיטן.
(טאַנצט).
טראַלאַלאַלאַ, לאַלאַ, טראַלאַלאַ.
ביס.
(דער „ב” טאַנצט אַריין און זינגט).

:פ

אָן מיר קען זיך חנוכה
אויך ניט באַגיין.
און זעט ווי מײן פינטעלע
ניט מיר צו חן.
(טאַנצט).
טראַלאַלאַלאַ, לאַלאַ, טראַלאַלאַ.
ביס.

איך האָב אַ קאָנקורענט
דעם „ק“, ווי איר ווייסט,
אַבער נאָר אין העברעאיש,
און דאָס איז מיין טרייסט.
(טאַנצט).
טראַלאַלאַלאַ, לאַלאַ, טראַלאַלאַ.
ביס.
(דער „ה“ טאַנצט אַריין און זינגט).

ה:

איך בין אַ ה,
און איך קום זייער גערן;
צום שיינעם יום טוב חנוכה
אויך צו געהערן.
(טאַנצט).
טראַלאַלאַ, לאַלאַ, טראַלאַלאַ.
ביס.

מיך נוצט מען אַ סך,
און מען מאַכט מיט מיר גרייזן;
אַז איך האַלט דאָס אויס
בין איך שטאַרקער פון אייזן.
(טאַנצט).
טראַלאַלאַ, לאַלאַ, טראַלאַלאַ.
ביס.

אַלע אותיות, נאָר זייער זינגען און צושאַנצן, בלויבן שטיין אין
דער אָרדנונג ווי ס'איז געשריבן דאָס וואָרט „חנוכה“. דאָס גאַנצע
וואָרט טאַנצט צו דער מוזיק פון ליד נומער 2.
די פיגורן פון דעם טאַנץ זיינען מעכאַנישע און צאָצקעמעסיגע.
די אותיות טאַנצן מערסטנס איינס מושן אַנדערן צוויי פאַרלאַך און דער
„ו“ אין מיטן טאַנצט אַלײן אַ מין סאַלאַ. נאָכדעם פאַרײניקן זיי זיך
אין אַ רעדל און פאַרענדיקן דעם טאַנץ אַריבערגעבױגן איבער רחלעם
בעטעלע. זיי האַלטן אָן זייער לעצטע טאַנץ-פּאַזע ביז דער פּאַרשאַנג
גייט אַרונטער לאַנגזאַם מיט די מוזיק פּונ'ם טאַנץ.

פאנטאסטישע טעאטער-שפילן

קראפט

דער אלה בית

קראפט

(א סימבאָלישער טעאָטער־שפּיל אין איין אַקט)

פּערזאָנען:

עלעקטרי.

דאָמף.

דער שקלאַף.

ראַדיאָ.

עראָפּלאַן.

מאָדאָם קינאָ.

די סצענע איז האַלב רונד. די ווענט זיינען באַמאָלן מיט אַ לאַנד-קארטע און גיט דעם איינדרוק פון אַ האַלבן ערד־קוגל פון אינעווייניק. רעכטס איז דאָ אַ טיר וועלכע שטייט אָפּן. אַז דער פּאַרהאַנג עפנט זיך איז די סצענע ליידיק. דורך דער אָפענער טיר הערן זיך קלאַנגען פון דער גאס: פון אויטאָמאָבילן, פון עראָפּלאַנען, פון ראַדיאָ און פּאַנאָ-גראַף. עס הערט זיך אַ קול פון אַ אינגל שרױענדיק: עקסטראַ! עקסטראַ! אַלע קלאַנגען מישן זיך אויס אין איינעם.

עס הערט זיך אַ פּויפּן ווי פון אַ לאַקאָמאָטיוו דורך דער אָפענער טיר קומט אַריין דאָס מ. פ. ער פארמאכט די טיר. דער גאסן־טומל ווערט שטיל. דאָמף איז אַ גרויסער, גראַבער מאַן מיט אַ גרויסן בויך. ער איז אָנגעמאַן אין אַ שוואַרצן קלייד, וואָס האָט די פּאַרם פון אַ לאַנגען, ברויטן רער. דאָס קלייד איז געמאַכט פון שטויפע וואָרע און האַלט אויף די פּאַרם. זיין הימל האָט די פּאַרם פון אַ קומען. זיין פנים און די הענט זיינען אויסגעשמורט אין סאַזשע. ער קומט אַריין סאַפענדיק ווי אַ דאָמף־קעסל, און סאַפעט יעדעס מאָל איידער ער רעדט. ער ווענדט זיך צום פּובליקום.

דאָמף: אַ גוט נאָווענט מענטשן! געפינען זיך אפשר צווישן
איין מינע שפייזער, די קוילן־גרעבער? איך וויל זיי באַדאַנקען
פאַר די געשמאַקע קוילן, וואָס זיי גראָבן אויס. איך שלינג זיי, אַז
עס גייט אַזש אַ רויך.

עס הייבט אָן בליצן. עלעקטרי טאַנצט אַריין צו דער מוזיק פון
„פעספּויד“ פון דע ליובס. עלעקטרי איז הויך און דין איר פנים איז אָנגעד-
פאַרבט מיט ניט נאַטירלעכע פאַרבן און האָט די פאַרם פון אַ האַלץ־שניט.
איר קלייד איז פון בלישצענדיקן מול. זי מאַגט בראַסלעטן, אַ האַלד־באַנד
און איז אַרום־געגאַרמלט מיט עלעקטרי דראַם. אויף איר ברוסט געפינען
זיך צוויי עלעקטרי קנעפלאַך אויף אַ שטיק גאַלדענע פאַפיר אַרום איר
שמערן מאַנגט זי אַ קראַנץ פון בליצן פאַרמיקע בלאַנקע דראַםן. איר הימל
האַט די פאַרם פון אַן עלעקטרי לעמפל און איז פון אינעווייניק באַלויכטן.
איר מאַנג מיט וועלכן זי טאַנצט אַריין, איז אין אַ שנעלן מעמפּאָ און
איז קורץ, נאָכן טאַנצן פאַרניגט זי זיך צום עולם. זי ווענט זיך
צום דאָמף).

עלעקטרי: אַ גוט נאָווענט קאַזין דאָמף! וואָס מאַכסטו?
דו עסט נאָך אַלץ שוואַרצע קוילן אַז עס גייט אַזש אַ רויך?
דאָמף: וואָס מיינסטו, איך קען לעבן פון טאַנצן ווי דו?
דו שכור'סט זיך אָן מיט וואַסער־קראַפט און טאַנצסט און טאַנצסט,
און טאַנצסט זיך אַריין אין אַ שטימונג, און טאַנצסט אַזוי, אַז
ווען מען שמעלט דיך ניט אָפּ איז —
עלעקטרי: איז וואָס?

דאָמף: וואָלסטו געקענט די וועלט איבערקערן. די וועלט
איבערקערן! ווי איך בין אַ דאָמף קעסל!
עלעקטרי: די וועלט איז אַ קלונגע, זי קערט זיך אַליין איבער
ביסלאַכווייז. און וואָס געהער זיך אָן מיין טאַנצן, טאַנצ איך ניט
צוליב אַפּאָדימענטן. איך טאַנצ, וויל איך מוז.
דאָמף: (קוקט אויף איר פיגור) ווי דין דו ביסט! (צום
עולם) אז ס'איז היינט אַ צייט פון דיעמעס.

עלעקטרי: וואָס־זשע, ס'געפעלט דיר ניט מיין פיגור און מיין
דיעמע? וואָס האָסטו געוואַלט, איך זאָל זיך אָנעסן מיט שוואַרצע
קוילן, ווי דו? איך וואַלט זיך חלילה איינגעשמירט מינע מאַנ-
קירמע געגל.

דאָמף: דו ביסט דאָך אָבער אזוי דין, מיט איין בלאָז קען
איך דיך אוועקבלאָזן.

עלעקטרי: אָנו פרוביר בלאָז מיך אוועק! אַמאָל, אז איך
האָב ניט געהאַט אַטאָ דעם קערפּערל מיינעם, האָבן מיך די ווינטן
געבלאָזן, אָבער איצט האָב איך מער כוח אין מיין קליין פינגערל
ווי דו אין דיין גאַנצן קערפּער. אז איך גיב זיך אַ דריי אָט אזוי (זי
דרייט זיך און עס הייבט אָן בליצן), זעסט!

דאָמף: נו, נו, מיין פלינקע קוזינקע, דו טאַנצסט שיין. נאָר
אז דו ביסט שוין יאָ אזא בריה, וויש מיר אָפּ די סאַזשע פון פנים.
עלעקטרי: וואָס זשע, דו גייסט אויף אַ חתונה?

דאָמף: ניין, אָבער ס'וועלן קומען היינט צו אונז וויכטיגע
געסט און קרובים. ס'איז היינט ביי מיר מיין צוויי-הונדערט יאָריקער
יובילעאום.

(עלעקטרי נעמט אַרום אַ מיכעלע פון די פאלדן פון איר קלייד, ווישט
אים דאָס פנים).

עלעקטרי: דו ביסט שוין אלט צוויי הונדערט יאָר?

דאָמף: ניין, אָבער איך האָב מורא אז צו מיינע צוויי הונדערט
יאָר וועל איך שוין זיין אין אַ מוזעאום. און כאָטש יובילעאום
גראַמט זיך מיט מוזעאום, וועט מען מיר דאָרט קיין יובילעאום ניט
מאכן. כאַפּ איך עס אריין איצט.

עלעקטרי: זייער פיין, נאָר ווער זיינען אונזערע וויכטיגע געסט
און קרובים?

דאָמף: איינעם האָב איך אַרויסגעשלעפּט פון אַ געשיכטע בוך,
דעם צווייטן האָב איך אויסגעזוכט אין אַ מושב זקנים פון אַ זאָאָלאָ-
גישן גאָרטן, און די איבעריקע וועסטו זען.

עלעקטרי: צו וואָס האָסטו זיך געדאַרפּט מטריה זיין?

דאָמף: מ'קען דאָך ניט האָבן אַ יובילעאום אָן פריינט, דערצו
יז איך אויף דער עלטער, אז מען איז אלט, זוכט מען פריינט.

עלעקטרי: און אז מען איז יונג?

דאָמף: אז מען איז יונג איז די וועלט אַ פריינט.

(עלעקטרי וואַרפט קושן צום פובליקום.)

עס קומט אַריין דער היסטאָרישער שקלאָף. ער איז האַלב נאַקעט, זיין
לייב איז אין בלויע שטרייפן, סמנים פון בייש. ער קניט.

דאָמף: הייב זיך אויף. ביסט ניט אין די אמאָליקע צייטן,
ביסט אין 20סטן יאָרהונדערט ווען מ'בוקט זיך מער ניט. ביסט
געקומען צו מיין יובילעאום, ניט אזוי?
שקלאָף: יאָ, מיין האר.

דאָמף: וואו איז אונזער קרוב דער פערד?
שקלאָף: ער האָט ניט געוואלט קומען. ער וויל מ'זאָל שיקן
אַ טעקסי נאָך אים. ער איז אויף דער עלטער, ער קען ניט גיין.
דאָמף: (צו עלעקטריין) דו הערסט? דאָס פערדל וויל מ'זאָל
שיקן א טעקסי נאָך אים.

עלעקטרי: וואָס האָסטו געוואָלט, ער זאָל גיין צופוס? די
אויטאָמאָבילן וועלן אים נאָך איבערפאָרן.
דאָמף: איצט וועט ניט זיין ווער עס זאָל האלטן א לויברעדע
צו מיין באַנקעט.
עלעקטרי: ניט געזאָרנט. איך וועל אויסטאנצן א לויברעדע
פאר דיר.

דאָמף: דו וועסט אוראי טאנצן דזשעז. איך בין אויף דער
עלטער און איך האָב עס פיינט, אויב דו ווילסט טאנצן אָט אזוי
(מאָכט גראַציעזע זשעסטן), שיין, קלאסיש, וועלן מיר (ווענדט זיך
צום שקלאָף) אָנטאָן אונזערע אָפּערא גלעזער און מיר'ן איר זען
טאנצן.

שקלאָף: וואָס וועלן מיר אָנטאָן?

דאָמף: אָפּערא גלעזער.

שקלאָף: וואָס איז דאָס אזוינס?

דאָמף: אָ, איך האָב פארגעסן, אין דיין צייט איז מען ניט
גענאנגען אין אָפּערא. דו וויסט ניט וואָס אָפּערא גלעזער זיינען.
אָפּערא גלעזער זיינען — (ער גיט די אילוזיע פון אָפּערא גלעזער מיט
די הענט) אָפּערא גלעזער.

שקלאָף: אַהא, און וואָס טוט מען מיט אָפּערא גלעזער?

דאָמף: מ'גייט אין אָפּערא.

עלעקטרי מאַכט אַ זשעסט פון אַן אָפּערא זינגערן און זינגט אָפּערא
מעסיק).

שקלאָף: וואָס איז אַן אָפּערא?

דאָמף: אן אָפּעראַ איז — ווי זאָל איך עס דיר דערקלערן
אויף דיין לשון? א מין טעמפל.

שקלאַף: אָ, אַ טעמפל. צו וואָסערע געטער דינט מען ביי
איך אין די טעמפלען?

דאָמף: מיר זיינען קריסטן אָדער אידן. מיר דינען ניט צו
געטער.

שקלאַף: אָ, אידן? די אידן קען איך. איך געדענק נאָך די
טובה וואָס זיי האָבן מיר געטאָן אז זיי האָבן נאָך זיבן יאָר מיר
געוואָלט באַפרייען, און אז איך האָב ניט געוואָלט, האָבן זיי מיר
צוגעפירט צום טיר און דורכגעבויערט אן אויער. ווי האָב איך
געקענט זיך באַפרייען אז איך האָב געדארפט איבערלאָזן מיין פרוי
און קינדער? און וואו האָב איך געקענט גיין אָן א פּרוּמאָ?

עלעקטרי: שקלאַף, דו האָסט א פינעם זכרון. חבר שקלאַף,
דו קענסט אורדי דערציילן שיינע מעשות פון דינע צייטן?

שקלאַף: ניט קיין שיינע און זייער טרויעריקע. דערצו בין
איך ניט קיין רעדעוודיקער. איך האָב אַלע מאָל געשוויגן; געליטן און
געשוויגן. איצט איז שוין מער ניטאָ אזעלכע ווי איך, אַיאָ?

דאָמף: ס'איז דוקא יאָ דאָ, נאָר ניט אַלע שווייגן אזוי ווי דו
האָסט געשוויגן.

שקלאַף: וואָס טוען זיי?

דאָמף: זיי ריידן.

עלעקטרי: דוקא גאַנץ הויך.

דאָמף: און אז עס העלפט ניט דאָס ריידן הערן זיי אויף
אַרבעטן.

שקלאַף: אזוי! זיי הערן אויף אַרבעט! שמיסט מען זיי
ניט דערפאַר?

דאָמף: מ'שמיסט זיי ניט, נאָר —

שקלאַף: נאָר וואָס?

דאָמף: מ'שיסט זיי מיט ביקסן.

שקלאַף: וואָס איז דאָס?

דאָמף: כ'האָב גאָר פאַרגעסן, אין דינע צייטן איז נאָך ניט
געווען קיין ביקסן. ביי אונז איז דאָ אזעלכע ביקסן. (גיס די אילוויע)

זייט די הענט ווי א ביקט, אָנגעשטעלט צו שיטן) דאָס ניט א שים ארויס א קויל און ס'דער'הרג'עט א מענטשן אויפ'ן אָרט.

שקלאַף: די האַרן דער'הרג'ענען זייערע אייגענע שקלאַפן. עם קאָסט דאָך זיי געלט!

עלעקטרי: עם קאָסט זיי ניט קיין געלט און שקלאַפן זיינען ביי אונז דאָ גענוג.

שקלאַף: פון וואנען ברענגט מען זיי?

עלעקטרי: מ'ברענגט זיי ניט. זיי וואקסן אויס אין די גרויסע שמעט.

שקלאַף: און מ'שיסט זיי, מיט וואָס?

עלעקטרי: מיט ביקסן.

שקלאַף: אדך, ווי ביי אייך איז דאָס אלץ מיט — ווי רופט

איר דאָס?

עלעקטרי: ציוויליזאציע.

שקלאַף: צי—ווי—לי—

עלעקטרי: זאציע.

שקלאַף: ס'א שיינער וואָרט.

עלעקטרי: ביי אונז איז נאָר שיינע ווערטער.

דאָמף: מיר האָבן גרויסע ווערטערביכער (ווייזט היט'ן האנט)

אַט אזעלכע גרויסע!

עלעקטרי: און ס'איז פול מיט שיינע ווערטער.

שקלאַף: וואָס טוט איר מיט די שיינע ווערטער?

דאָמף: מיר דרוקן זיי אין צייטונגען און ביכער, אין זשור-

נאַלן און מיר ריידן זיי, און וואָס נאָך זאָלן מיר טאָן מיט זיי?

שקלאַף: און די שקלאַפן אייערע וואָס מ'שיסט זיי מיט

ביקסן, זיי ריידן אויך שיינע ווערטער?

עלעקטרי: די וואָס ריידן הויך און ווילן אָפּשאַפן שקלאַפערין,

האָבן ניט קיין צייט פאר שיינע ווערטער, און די וואָס שווייגן ווילן

פארגעסן די שווערע מאָנאָטאָניגקייט פון פאבריק ארבעט און זיי

גייען אין קינאָ טעאטער.

שקלאַף: וואָס איז קינאָ טעאטער?

דאָמף: מאַדאָם קינאָ וועט דאָ היינט אפּשר זיין צווישן אונ-

זערע געסט, וועסטו זיך באקענען מיט איר.

שקלאַף: איז מאדאם סינג א שיתע דאָמע?
דאָמף: א שיינע און זייער אן אינטערעסאנטע.
שקלאַף: א שאַד וואס איך לעב ניט אין אייער צייט, איך
וואָלט געוואָלט זיין אייערער א שקלאַף.
עלעקטרי: אז דו וואָלסט געווען אונזערער א שקלאַף און דו
וואָלסט געהאט שכל וואָלסט זיך געוואָלט באפרייען גלייך מיט אונ-
זערע אומצופרידענע שקלאַפן.
שקלאַף: וואָס הייסט? אז אלע שקלאַפן וועלן זיך באפרייען,
ווער וועט טאָן די ארבעט?
עלעקטרי: איך וועל טאָן די ארבעט, מיין קאָזין דאָמף האָט
נאָך אויך כח ארויסצוהעלפן.
שקלאַף: די גאנצע ארבעט וועט פאלן אויף איך, ס'איז
צופיל.
עלעקטרי: ביי מיר איז ארבעט א שיינער טאנץ, און דאָמף
אז ער עסט זיך אָן מיט קוילן איז ער זיך מחיה אז ער קען א גוטן
ארבעט טאָן.
שקלאַף: און וואָס וועלן טאָן אייערע שקלאַפן, אז זיי וועלן
ניט אַרבעטן?
עלעקטרי: זיי וועלן טראכטן ווי מיר זאָלן ארבעטן פאר זיי
וואָס מער, און זיי וועלן זוכן אין דער ערד און אויף די הימלען.
שקלאַף: און וואָס וועלן טאָן די האַרן?
עלעקטרי: מ'דארף ניט קיין האַרן. יעדער מענטש דארף זיין
א האַר בלויז איבער זיך.
שקלאַף: איר מיינט צו זאָגן, אז אלע מענטשן קענען זיין
גלייך?
עלעקטרי: יאָ, מיין ליבער שקלאַף.
שקלאַף: דאָס איז ניט פאר מיין מוח צו פארשטיין. איך מיין
ס'איז אוממעגלאַך.
דאָמף: אין אונזער צייט זעען מיר זאכן וואָס אין דיין צייט
צייט האָט מען געגלויבט אז ס'איז אוממעגלאַך.
שקלאַף: זעט מען ביי אייך ערנעץ אז אלע מענטשן זאָלן
זיין גלייך? איך מיין עס זאָל ניט זיין קיין האַרן און קיין שקלאַפן?
דאָמף: יאָ, ס'איז שוין דאָ אזא לאַנד.

שקלאָף: אזוי! ס'איז שוין דאָ אזא לאַנד! נו, זיינען דאָרט
די מענטשן גליקלאַך?

דאָמף: די מערסטע זיינען גליקלאַך, און אַנדערע זיינען אומ-
גליקלאַך.

עלעקטרי: און אַנדערע ווייסן ניט וואס זיי זיינען.

שקלאָף: פאַרוואָס?

עלעקטרי: ווייל מענטשן קענען זיין גלייך אין יחוס אבער ניט
אין טראכטן און פילן. זיי טראכטן און פילן יעדער אויף זיין אופן.

דערצו איז דאָס אַן אָנהייב, און דער אָנהייב איז שווער.

שקלאָף: אַרבעט איר אין יענעם לאַנד?

עלעקטרי: יאָ, זייער אַ סך. (מיקלאַפּט אין טיר).

דאָמף: אַריין!

די שטימע הינטערן טיר: דאָס בין איך, מאַדאם קינאַ,
לעשט אויס די ליכט.

דאָמף: דאָס איז מאַדאם קינאַ. זי קען ניט אַריינקומען, אַז
ס'איז ליכטיק.

(עלעקטרי גיט אַ קוועטש איינס פון אירע קנעפלאַך עס ווערט פינסטער,
עס קומט אַרײַן מאַדאם קינאַ. זי איז אָנגעמאַן אין אַן אויסגעשפּרײטן
לױלאַך װעלכער האַלט זיך אױף אַ ראַם. איר פנים איז איבערמױבן
אָנגעפאַרבן).

קינאַ: אַ גוט נאָווענט, מיינע פריינט!

עלעקטרי: אַ גוט נאָווענט.

דאָמף: אַ גוט נאָווענט. (דער שקלאָף בוקט זיך).

דאָמף: וואָס מאַכט עפעס דיין נייע שטימע, וואָס מ'האַט

דיר אַריינגעשטעלט?

קינאַ: אַן אַריינגעשטעלטע שטימע איז ווי אַריינגעשטעלטע

ציין. ס'איז עפעס פרעמדלאַך.

דאָמף: און דאָס וואָס מ'האַט דיר אָנגעשמירט די באַסן,

ביסטו צופרידן?

קינאַ: ס'נעמט צו מיין נאַטירלאַכן חן, נאָר וואָס זאָל איך

טאָן?

(זי שטעלט זיך אַקעגן וואַנט און ס'היינט זיך אַ בילד אױף איר. דער
שקלאָף וואָס איז געבליבן ליגן אין אַ קניענדע פּאַזע, ווערט באַגייסטערט
און הייבט אַן פּאַטשן מיט די הענט).

שקלאַף: אוי, ווי שיין! אוי ווי שיין! אין אונזערע צייטן
וואָלט מען געזאָגט, אז מכשפות מאַכן דאָס. אָבער ביי אייך איז
דאָך ניטאָ קיין כּשוף.

עלעקטרי: מיר גלויבן ניט דאָס וואָס מיר זעען ניט מיט
די אויגן.

שקלאַף: די אידן אויך ניט?

דאָמף: ניט די אידן, ניט די קריסטן. (עלעקטרי לאַכט) וואָס
לאַכסטו?

עלעקטריק: דער גאָט יהוה און יעזוס קריסטוס האָבן זיך
נאָך ניט געוויזן פּערזענליך, און מ'נייט אין די שולן און אין די
קלויסטערס אויף וואָס די וועלט שטייט.

דאָמף: רעליגיע איז אַ מאַניע, און דערצו אַ גוט געשעפט.
און מיר, ציוויליזירטע, זיינען טאַלעראַנט.

עלעקטרי: (צו קינאַ) וואָס זאָגסטו עפעס, אונזער קינאַ?
וויאָסט ניט אַנטייל נעמען אין אונזער געשפּרעך?

קינאַ: ניין, איך מיש זיך ניט. ווען הייבט זיך אָן דער
באַנקעט?

דאָמף: ס'וועט זיך באַלד אָנהייבן.

קינאַ: אויב אזוי, וועל איך אַרײַנגיין זיך צוגרייטן פאַר מיין
נומער אויפן פּראָגראַם.

דאָמף: זייער פּיין. (קינאַ גייט אַרויס).

עלעקטרי: (צום שקלאַף) וואָס וועסטו עפעס טאָן, חבר
שקלאַף, פאַר אונזער פּראָגראַם?

שקלאַף: איך קען גאָר נישט טאָן, איך האָב ניט קיין טאַלאַנט.
אפשר קען איך עפעס טאָן פאַר אייך. איך בין ניט איינגעוואוינט
צו שטיין לידיק.

דאָמף: ביי אונז איז שוין אַלץ אָפּגעטאָן, קענסט זיך פאַר-
גיגען אויסצורוען דינע מידע גלידער.

שקלאַף: אפשר קען איך פּאָכן די שיינע דאַמע?

עלעקטרי: מיר איז ניט הייס.

שקלאַף: די אַלטע קעניגס איז אויך ניט געווען הייס, פונ-
דעסטוועגן האָב איך זיי געפּאָכעט.

עלעקטרי: אָבער איך בין ניט קיין אַלטע קעניגן.
 שקלאַף: איר זייט א יונגע קעניגן, פון וועלכן לאַנד?
 דאַמף: פון אַלע לענדער. (שקלאַף בוקט זיך צו איר).
 עלעקטרי: וואָס טוט ער?
 דאַמף: ער בוקט זיך פאַר דיר.
 עלעקטרי: ווער בעט אים?
 דאַמף: ער איז איינגעוואוינט, ער קען זיך ניט העלפן.
 עלעקטרי: שטיי אויף, און גרייט זיך בעסער צו אנטייל
 נעמען אין פּראָגראַם.
 שקלאַף: אפשר קען איך פּאָכן די שיינע דאַמע?
 לאָזט מיר בעסער אַיך פּאָכען, אפשר איז דאָ ביי אַיך אַ פּאַלמען
 בלאַט?
 עלעקטרי: ניין, ניטאָ קיין פּאַלמען בלאַט, אַפילו ניט קיין
 פעכער, ניטאָ ביי אונז מיט וואָס צו פּאָכען אַ חוץ —
 דאַמף: מיט דער נשמה.
 שקלאַף: אפשר קען איך ביי אַיך קריגן אַ נשמה?
 עלעקטרי: מיר האָבן ניט קיין נשמה.
 שקלאַף: אויב אזוי, וועל איך מוזן פּאָכען מיט די בלויע
 הענט.
 עלעקטרי: (צו דאַמף) וואָס זאָנסטו, ווי ער האָט זיך אָנגע-
 זעצט אויף מיר מיט זיין פּאָכען?
 דאַמף: לאָז אים, אַ דאגה האָסטו!
 עלעקטרי: אין מיטן דערינען פּאָכען, ווען איך האָב כאַטש
 אַ דיוואן אויף וואָס צו ליגן.
 דאַמף: איב'ל אַריינטראָגן אַ דיוואן.
 שקלאַף: איב'ל העלפן.
 (זיי גייען ביידע אַרויס און טראָגן אַריין אַ דיוואן, עלעקטרי לייגט
 זיך אויפן דיוואן, דער שקלאַף פּאַכעט איר מיט די הענט).
 עלעקטרי: וואָס פאַראַ לאַנגווייליקע ברואים אייערע אַמאָליקע
 קעניגנס האָבן געמוזט זיין.
 שקלאַף: פאַר וואָס?

עלעקטרי: ווייל זיי האָבן זיך געלאָזט מאַכען, האָבן זיי ניט געהאט עפעס וויכטיגעס צו טאָן?
 שקלאַף: זיי האָבן געהאט און האָבן געטאָן.
 עלעקטרי: וואָס?
 שקלאַף: ס'איז געווען אַ קעניגן וואָס האָט געלאָזט אויס'הרג'ענען אירע קינדער און אייניקלאך, כדי זי זאָל זיין קעניגן. און ס'איז געווען נאָך אַ קעניגן, וואָס האָט געלאָזט אויס'הרג'ענען אירע שענסטע שקלאַפן.
 עלעקטרי: פאר וואָס?
 שקלאַף: פאר לאַנגווייליגקייט מסתמא. וואָס טוען אייערע קעניגס צוליב לאַנגווייליגקייט?
 דאַמף: זיי לאָזן זיך פאַטאָגראַפירן אין אַלערליי פאַזעס, פאר די צייטונגען.

(עס הערט זיך אַ גערודער פון אַן עראָפּלאַן. עס קומט אַריין עראָפּלאַן און ראַדיאָ. עראָפּלאַן איז אַנגעטאָן ווי אַן אווויאטאָר, זיין היטל האָט די פאַרם פון אַן עראָפּלאַן. ראַדיאָ איז אַ קינדיש שוין מיידל, באַהאַנגען מיט מיילן פון אַ ראַדיאָ סעט, איר היטל האָט די פאַרם פון אַ ראַדיאָ טרובע).

דאַמף: אָט זיינען אונזערע פיינע געסט, אַ גוט נאָוונט!
 עלעקטרי: אַ גוט נאָווענט!
 שקלאַף: (בוקט זיך).
 עראָפּלאַן און ראַדיאָ: אַ גוט נאָווענט!
 עראָפּלאַן: איך האָב געוואָלט מיטנעמען מיין פריינט דעם אַטאָמאָביל, האָט ער געהאט אַן עקסירענט.
 דאַמף: אַ שאָד.
 עראָפּלאַן: ס'מאכט ניט, ער איז פאַרזיכערט.
 דאַמף: פריילן ראַדיאָ, איך האָב אייך אַרויפגעשטעלט אויפן פראַגראַם, וואָס וועט איר טאָן?
 ראַדיאָ: איך וועל ברענגען דעם פישטש פון אַ פייגעלע, וואָס געפינט זיך פאַר טוונטער מיילן.
 דאַמף: דאָס איז אַ פיינער נומער. (ער נעמט אַרויס אַ ביכעלע פון קענענען און פאַרשרייבט.) אַ פישטש פון אַ פייגעלע, פאר טוונטער מיילן.

שקלאַף: וואָסערע גליקלאַכע מענטשן איר זיינט פון דער נייער צייט!

דאַמף: מיר זיינען ניט קיין גליקלאַכע.
עלעקטרי: און מיר זיינען ניט קיין מענטשן.
דאַמף: (צום שקלאַף) דו ביסט דער איינציקער מענטש צווישן אונז קענסטו זיין גליקלאַך אָדער אומגליקלאַך, אָבער מיר זיינען גע- מאַכט פון אַ מאַטעריע און פון מענטשלאַכע חכמה, מיר האָבען ניט קיין נשמה. מיר זיינען בלוז געצייג אין די הענט פון מענטשן.
שקלאַף: און די מענטשן וואָס נוצן איר, זיינען גליקלאַך?
עלעקטרי: זיי וואָלטן געווען גליקלאַך, נאָר —
שקלאַף: נאָר וואָס?
עלעקטרי: זיי האָבן ניט קיין צייט.
שקלאַף: אַז איר אַרבעט פאַר זיי אַזוי פיל, פאַר וואָס האָבן זיי ניט קיין צייט?
דאַמף: זיי האָלטן אין איין טראַכטן ווי מיר זאָלן מער אַר- בעטן פאַר זיי. און די איבעריקע צייט קריגן זיי זיך און שלאָגן זיך.

שקלאַף: (ערשטוינט) די היינטיקע מענטשן!
דאַמף: די היינטיקע מענטשן. אַז עס קומט צו ביז בלוט, איז ניטאָ קיין היינטיקע און קיין געכטיקע. זיי זיינען אַלע גלייך.
שקלאַף: אויב אַזוי, גלויב איך ניט אין אייער צי—ווי—לי—
עלעקטרי: זאַציע.
שקלאַף: און איך וועל שוין גיין צוריק צו מיין געשיכטע בוך אויסרוען מיינע אַלטע פאַרגעסענע ביינער.
דאַמף: וואַרט אויס, חבר שקלאַף, וועסט זיין צו מיין באַנ- קעט. איך האָב געבראַכט צום טיש פון אַלעם גוטן. פאַר דיר אַ געבראַטענע הון, פאַר מיר אַ טאָן קוילן, פאַר עלעקטרין אַ וואַסער- פאַר, פאַר עראָפּלאַן אַ פעסל געזאָלין. רידיאָ זייגט נאָך ביי עלעק- טריין.
שקלאַף: זי איז שוין, דאַכט זיך, באַלד אַ כלה מויד.
עלעקטרי: און איך קען איר ניט אנטוויינען.
שקלאַף: הייסט עס, צו עסן איז ביי איר דאָ פון פויגל מיַלך. ווען הייבט זיך עס אָן?

דאָמף: מירן' באַלד אָנהייבן, קומט צום טיש.
 עלעקטרי: די פראַגראַם גייט פריער. לאָמיר דורכפירן די
 פראַגראַם. (זי הייבט זיך אויף, בלייבט זיצן אויפן דיװאַן) חבר
 שקלאַף, דו דארפסט קענען גוט טאַנצן. אין דיינע צייטן איז דאָך
 ניט געווען קיין באַלעט, די שקלאַפן זיינען געווען די טענצער. דער-
 לאַנג אונז עפעס איינס פון דיינע אַמאָליקע טעניץ.
 שקלאַף: איך וועל טאַנצן אַ טאַנץ פון אַרבעט.
 דאָמף: זייער פיין! לאָמיר זיך זעצן אויפ'ן דיװאַן. אונזער
 ליבער חבר שקלאַף וועט פאר אונז טאַנצן.

(אַלע זעצן זיך אויפן דיװאַן, עס הייבט אָן שפילן „אַריענטאַל“ פון
 קואי, שקלאַף טאַנצט אַ טאַנץ פון שווערע פוינלאַכע אַרבעט, ביים סוף פון
 טאַנץ פאלט ער אַוועק. אַלע לויפן צו צו אים מ'הייבט אים אויף און
 מ'לויגט אים אַרויף אויפן דיװאַן).

עלעקטרי: (לייגט אַרויף איר האַנט אויף זיין שטערן) נו,
 שקלאַף טייערער, אויב דו ווילסט וועל איך דיר פאַכען.
 שקלאַף: (מיט אַ שוואַכע שטימע אָבער מיט געפיל) טאַנץ
 פאר מיר, איך וויל זען דעם טאַנץ פון אַרבעט אין די נייע צייטן.
 עלעקטרי: יאָ, איך וועל טאַנצן דעם טאַנץ פון אַרבעט אין
 די נייע צייטן.

(שקלאַף הייבט זיך לאַנגזאַם אויף, בלייבט זיצן אויפן דיװאַן, זיין
 פנים דריקט אים ברענעדיקע נייגעריקייט, אַלע זעצן זיך אויפן דיװאַן.
 עס הייבט אָן שפילן „די ביץ“ פון רימסקי קארסאקאָף עלעקטרי טאַנצט אַ
 שנעלן פריידיגן טאַנץ, אַלע הייבן זיך לאַנגזאַם אויף גייען אַליץ בעענמער
 צו איר ווי זי וואַלט זיי צוגעצויגן, אַז זי ענדיקט דעם טאַנץ בלייבט זי
 שטויין אין אַ פּאָזע פון עקסטאַז, אַלע שמעלן זיך אַרום איר אין פּלאַסטישע
 פּאָזעס וואָס דריקן אים פרייט און עקסטאַז. עלעקטרי און די איבעריקע
 כאַראַקטערן ווערן לעבלאָזע סטאַטוען. די מוזיק שפילט נאָך אַמאָל „די ביץ“.
 דער פאַרהאַנג פאַלט לאַנגזאַם.

דער אלף בית

(א פאנטאסטישער טעאטער-שפיל אין צוויי בילדער)

פערזאנען:

דבורהלע.
די מאמע.
דער אלף בית פערזאניפֿיצירט.

דירעקציעס פאר די קאסטיומען:

די קאסטיומען קענען זיין געמאכט פון וויסע מאָזלין. דער קאָסד מיום דארף געבן די אילוזיע פון אַ בלאַט פון אַ בוך. ער איז דערפאר אין ערגעץ ניט פאַרמירט און ניט געזוימט. צוויי גלויבע ליינגען ביז די קני, ניט צו ברויט. די נעט פאַרניש ברויט אויף דער רעכטער זייט, אויבן אָפן געלאָזט שטיקלאך דורכצונעמען די הענט. פאַר'ן קאַפּ דורכ-צונעמען איז אָפן געשניטן אַ גלויכער שניט.

פראָמינענט איבער'ן קאָסטיום ווערט אויסגעמאַלן אין לעבעדיקע פאַרבן דער אות, וואָס ווערט רעפּרעזענטירט. פאַרנט אַ געדרוקטן, הינטן אַ געשריבענעם. כדי דער קאָסטיום זאל זיך ניט פאַלדעווען, ניט מען אונטער שטויפע פאַפּיר אויפ'ן ליינקן זייט.

דאָס הימל קען זיין געמאכט פון פאַפּיר, פאַרנט און הינטן פּיראַמיד-פאַרמיק. אויף די פּיראַמידן איז אויסגעמאַלן דער אות, זייער דעקאָראַ-טיוו, געפּוצט מיט גאַלד. דאָס הימל גיט די אילוזיע פון אַ פאַנטאַסטישע קרוין.

ערשטע בילד

א קינדער-צימער. דבורה'לע ויצט מיט א אידושן לער-ביכל אין האנט. זי איז שטארק פאראינמערעסירט. עס הערט זיך פון צווייטן צימער דער רעקארד: דער מאנץ פון די פלייטן פון משויקאָוסקוס „נים קנאָקער סוויט“.

מאַמעס שטימע: דבורה'לע! האָסט איבערגעלאָזט די מילך. די איי האָסטו אויך ניט געגעסן. קום אַרײַן און עס אָפּ!
דבורה'לע: מאַמע, קום אַרײַן, וועסטו זען ווי איך קען שוין לײענען. (זי זינגט דעם טאַנץ פון די פּלייטן).

מאַמעס שטימע: אָבער איך זאָג דאָך דיר, קום אַרײַן עסן!
דבורה'לע: הערט איר ניט נעמט איר טאַוול מיט קרייד, שרייבט און רופט אויס) אַן אַלף! אַ בית! אַ גימל! אַ דלדל!
מאַמעס שטימע: דבורה'לי, קום אַרײַן אָפּעסן! קום גיבער!
דבורה'לע: איכל ניט טרינקען די מילך און איכל ניט עסן די איי! איך וויל ניט! (זינגט און שרייבט).

מאַמעס שטימע! דבורה'לע! איכל זיך ניט גיין אויסעסן דאָס האַרץ מיט דיר, קום אַרײַן, זאָג איך דיר!

דבורה'לע: (מאַכט זיך ניט הערנדיק, רעדט צו זיך) אַ יוד איז גאָר אַ קלײַנינקער, מ'דאַרף אים רופן יודעלע. יודעלע קאַפּר דעלע. (סיקומט אַרײַן די מאַמע אַ בײַזע).

מאַמע: אַ מויד פון זיבן יאָר, און מ'קען איר פון די צאַצקעס ניט אָפּרײַסן!

דבורה'לע: (באַליידיקט) אָבער איך האָב זיך ניט געשפּילט מיט צאַצקעס. איך לערן זיך לײענען אין ביכל און שרײַבן אויפן טאַוול. (זי קלײַבט זיך ווײַנען. די מאַמע דערזעט דעם טאַוול, ווערט גוט).

מאַמע: דאָס האָסטו געשריבן?

דבורה'לע: (מיט אַ ווײַענדיקער שטימע) יא, איך קען אָנ-שרײַבן אַלע אותיות און איך קען לײענען (צעוויינט זיך אויפן קול) און איך האָב אזוי פּײַנט מילך!

מאַמע: נו, נו, שוין, שוין. וועסטו היינט קיין מילך ניט טרינקען. לאָמיק זען ווי דו שרייבסט.

דבורהלע: (גיט זיך ניט אונטער, שרייבט וויינענדיק) און דאָס איז אַ למד, אַ למד איז אַ הויכער, אַ שיינער, און דאָס איז אַ מעם.

מאַמע: זייער פיין, מיין קינד. לערן זיך טאַקע אויס שרייבן. וועסט קענען שרייבן אַ בריוועלע צו דער באָבן. די באָבע וועט דיר שיקן אַ שיינע מתנה.

דבורהלע: (פאַרגעסט זיך אַז זי וויינט, דער פרייט זיך) וואָס פאַר אַ מתנה וועט זי מיר שיקן?

מאַמע: איך ווייס ניט וואָס פאַר אַ מתנה, אָבער זי וועט זיך שטאַרק דערפרייען און זי וועט דיר שיקן אַ מתנה.

דבורהלע: מאַמע, מתנה איז אַזאַ שיינער וואָרט. לאָמיק זען צי איך קען עס אויפשרייבן (שרייבט), מאַטאַָנע. —

מאַמע: מיין קינד, מתנה איז אַ העברעאיש וואָרט, לאָז וועל איך עס דיר אויפשרייבן. (זי שרייבט עס אויף).

דבורהלע: דאָס איז ניט ריכטיק, מאַמע. דו האָסט פאַרגעסן דעם אַ און דעם אַ און דעם ע.

מאַמע: אזוי שרייבט מען אויף העברעאיש. ס'איז אַן אַלטע שפּראַך. נו, איצט לאָז איבער דאָס שרייבן און קום אַרײַן פּראַקטיצירן פּיאַנאָ, ס'זענען שוין באַלד קומען צו דיין געבורטס־טאָג שמחה. דו דאַרפסט זיך נאָך אויס־פּוצן.

דבורהלע: מאַמע, אָבער איך וויל ניט פּראַקטיצירן פּיאַנאָ. איך האָב עס פּײַנט.

מאַמע: נו, מאַך ניט קיין שטיק. זען זיך ביי דער פּיאַנאָ. **דבורהלע:** (הייבט אָן וויינען) איך וויל ניט פּראַקטיצירן, דער זיינער גייט אזוי לאַנגזאַם. איכל ניט גיין!

מאַמע: נו גוט נו, ניי ניט. איכל אָפרופן דייע חכרמעס אַז זיי זאָלן היינט ניט קומען, ס'זענען ניט זיין קיין געבורטס־טאָג שמחה, און זונטיק אין טעאָטער וועל איך דיר אויך ניט נעמען.

(זי גייט ארויס. דבורהלע זיצט און וויינט מיט'ן טאָול אין שוים און מיט די קרויך אין האַנט. עס הערט זיך ווידער דער רעקאָרד

„דער מאַנג פון די פלויטן“. דבורה'לע פארלירט דעם השק צו וויינען.
עס ווערט איר לאַנגוויליק. זי שלאָפט איין אונטער די מוזיק און עס
פאלט ארויס דער מאָוול פון איר שויס און די קרייד פון איר האַנט).

פאַרהאַנג.

צווייטע בילד

די סצענע ווי אין ערשטן בילד, נאָר גרעסער. אין הינטערגרונט איז
עפעס פארצויגן מיט אַ פאַרביקן פאַרהאַנג. דבורה'לע זיצט און שלאָפט
ווי זי איז געבליבן אין ערשטן בילד.

די מוזיק שפילט די מעלאָדיע פון „אויפ'ן פריפעטשיק“, וואָר-
שאַוסקי. עס עפנט זיך דער פאַרהאַנג און עס ווייזט זיך אַ לערבוד,
די גרויס פון אַ טיר. די מוזיק גייט איבער צו ליד נומער 2 פון לאַזאַר
סאַמונסקי'ס בוך „צען אידישע לידער“. צו דער ערשטער מעלאָדיע
מאַנצט ארויס פון בוך דער אַלף, צו דער צווייטער מעלאָדיע זינגט ער
זיין פערז, צו דער דריטער מאַנצט ער צו. דאָס זעלבע ווערט ווידער-
האַלט מיט אַלע אותיות. יעדעס מאָל, ווען אַן אות מאַנצט צו נאָך זיין
פערז, מאַנצן-מיט מיט אים אַלע אותיות וואָס זיינען אויף דער בינע.
די אותיות גייען ארויס איינס נאָכ'ן אַנדערען אין סדר פון אַלף
בית. זיי שמעלן זיך אויס אין אַ האַלב-רונדן קרייז. זיי קומען ארויס,
זינגען און מאַנצן מיט די הענט פאַנאָדערגעשפּרייט. זיי באַוועגן בלויז
מיט די פיס און מיט'ן קאַפּ. זיי האַלטן זיך מעכאַניש אינ'ם סטיל
פון פּופּן-מענץ.

אַז אַלע זיינען ערשינען, אַפּגעזונגען און צוגעמאַנצט, לאָזן זיי
אָרונטער די הענט, ווערן מער מענטשלאַך, מאַנצן אַלע צוזאַמען אַ מאַנג
צו דער פערטער מעלאָדיע פון דער ליד און צו דאָס גאַנצע ליד.
נאָכ'ן מאַנג בלייבן זיי ווידער אין אַ האַלב-רונדן קרייז. זיי זעצן
זיך אין אַריענטאַלישע פּאַזן. לויט'ן סדר פון אַלף בית הייבט זיך אויף
יעדער אות, זאָגט זיינע ווערטער און בלויבט שטיין.

א: מיר זיינען אַלע גוטע אותיות. דער איינציקער וואָס איז
בייז, איז דער בית.

ב: איך בין מאַקע בית אָבער איך טשעפע קיינעם ניט.

ג: אַן מיר קען מען ניט שרייבן גוט.

ד: ס'האָט אַמאָל אַ מיידעלע מיר זייער שלעכט געמאַכט, האָבן
אַלע מיידעלאַך אין קלאַס פון איר געלאַכט.
אַלע: כאַכאַכאַכאַ! !
ה: העכער! העכער!
אַלע: (העכער) כאַכאַכאַכאַ! !
ו: וואו? וואָס? ווען? וואו איז דאָס געשען?
ז: איך בין אַ „זין“, דאַרף איך עפעס זייען, זיי איך דורך די
ציין. זוזוז!
ח: די חיה'ס, היימס, חנהס און הנאס. ווען איך וואָלט ניט
געווען, וואָלטן זיי געדאַרפט הייסן אַנדערש.
ט: זיי ניט אזא יחסן, ווען דו ביסט ניטאָ, שרייבן זיי זייער
נאָמען מיט אַ כ"ו.
י: יאָ יאָ יאָ, אָבער וואָס וואָלט געווען ווען איך בין ניטאָ?
כ: כאַכאַכאַכאַ! כאַכאַכאַכאַכאַ! ס'וואָלט געווען זייער
שלעכט ווען מיר זיינען ניטאָ.
ל: דאָס בין איך דער שטאַלצער „למד“, וואָס מ'דאַרף צו
„לעבן".
מ: משה רבינו האָט מיך אוועקגעשטעלט דער ערשטער אין
זיין נאָמען, און פון דאמאלסט אָן, טוען עס אַלע משהס.
נ: און די מנשהס, און די מענדעלס און די מינדלס און די
מאָטלס און די מתתיהום און די מנוחהס און די מרימס?
ס: אויך אזוי.
ס: איכל אייך פרעגן אַ רעמעניש. וואָס איז דאָס? איך
שטיי פון פאַרענט, הינטער מיר שטייט עמעלע?
אַלע: סעמעלע!
ע: און ווער שטייט אין סעמעלע דריי מאָל?
אַלע: דו, דער „עין". לאָמיר אַלע שרייען: עין, עין, עין!
פ: איך בין אַ „פ" און אַ „פ". איך אַרבעט פאַר צוויי.
צ: אָן מיר קען מען קיין צוויי ניט ציילן.
ק: אָן מיר איז קענען קיין קענען ניט.
ר: קינדער, גערענקט! איך בין אַ „ריש", אָבער ניט קיין
אַר, איר פאַרשטייט?
ש: איז שלום אַ שיין וואָרט?

אלע: זייער א שיינער וואָרט.
 ש: נו, שטוי איך מיר דער ערשמער אין שלום.
 ת: ווי דער „פ” בין איך צוויי, א „ת” און א „ת”. כ’האָב
 זיך פאַרשפּעטיגט, שטוי איך ביים סוף.
 אלע: דרד!

(ס’קומט ארויס דער „ד”, שמעלט זיך אין פּאָדערגרונט)

אלע: כבב!

(דער „בית” שמעלט זיך לעבן „ד”).
 אוי אוי אוי! (דער „ו” לעבן „ב”).
 ררר! (דער „ר” לעבן „ו”).
 1999! (דער למד לעבן „ח”).
 עעע! (דער „עין” לעבן „ח”).

אלע: דבורהלע! דבורהלע! דבורהלע!!!

די מוזיק שפילט „דעם מאַנץ פון די פלויטן. דאָס וואָרט „דבורהלע”
 מאַנצט.
 נאָכ’ן מאַנצן שפילט „Babes In Toyland” פון וויקטאָר הער-
 בערט. די זיבן אותיות מאַרשירן אריין איינס נאָכ’ן אַנדערן אין זייערע
 פלעצער אין אַלף בית, וועלכע זיינען געבליבן אָפן פאַר זיי.
 אלע הייבן אויף די הענט, ווערן צוריק מעכאַניש, מאַרשירן צו די
 מוזיק אין אַ שיינעם געדרייטן מאַרש. די מוזיק בלויבט שטיל אין מיטן
 אַ פּראָזע. די אותיות בלויבן שטויין, לאָזן אַרונטער די הענט.
 דבורהלע הייבט זיך אויף, האַלב שלאָפעדיק, האַלב וואָך גיט זי צו
 צום בוך.

דבורהלע: דער גאַנצער בוך איז לידיק, איצט וועל איך ניט
 האָבן וואָס צו לערנען.
 אותיות: (עטליכע מיט אַמאָל, איינשטאַניג און מעכאַניש) מיר
 וועלן אַריין צוריק אין בוך, וועסטו אונז לערנען.
 דבורהלע: אָבער איך קען אייך שוין.
 די אותיות: מיר וועלן דיר ברענגען א סך חכמה, וועסטו
 האָבן וואָס צו לערנען.
 דבורהלע: אָבער איך האָב ניט ליב קיין חכמה.
 די אותיות: האָסטו ליב נאַרעשקייט?

דבורהלע: ניין.
די אותיות: אויב אזוי, מוזטו אויסקלייבן, נאָרישקייט אָדער חכמה.

דבורהלע: (טראַכט אַ וויילע) איך וויל בעסער חכמה.
די אותיות: אויב אזוי וועלן מיר אַריין צוריק אין בוך און מירן דיר ברענגען חכמה.

דבורהלע: אָט אין דעם לערבוך מיינעם? איך וויל ניט, דאָס איז דער ערשטער בוך, איך וויל דעם צווייטן, דעם דריטן און דעם פערטן.
די אותיות: נו גוט, דו וועסט אונז געפינען אין אַלע אידישע ביכער.

דבורהלע: (דערפרייט) אין אַלע?
די אותיות: אין אַלע.
דבורהלע: און איר וועט זינגען און טאַנצן און ניין אויסגע- פּוצט?
די אותיות: מירן ניט זינגען און ניט טאַנצן. מירן רידן שטילערהייט, און מירן ניין אָנגעטאָן אין שוואַרצע קליידעלאַך. אָבער דו וועסט אונז ליב האָבן סיווי.

דבורהלע: פאַרוואָס וועל איך אייך ליב האָבן?
די אותיות: ווייל וואָס מער מ'קען אונז, אַלץ מער האָט מען אונז ליב.
די איבעריקע אותיות: אודאי! אודאי!
דבורהלע: איך וועל אייך ליב האָבן, איך האָב אייך שוין ליב. גייט ניט אַוועק. בלייבט דאָ מיט מיר.

די אותיות: אזוי ווי מיר זעען איצט אויס, קענען מיר ניט בלייבן. מיר מוזן אַריין צוריק אין בוך, אָבער דו וועסט אונז זען אין אַלע ביכער.

דבורהלע: אפשר קענט איר בלייבן צו מיין געבורטסטאָג שמחה? מיינע חבר'טעס וואָס קענען אייך ניט, און ווילן אייך ניט קענען, זיי מיינען אַז איר זייט ניט שיין. זיי וועלן זען ווי שיין איר זייט.

די אותיות: זיי קענען אונז ניט זען.
דבורהלע: פאר וואָס?

די אותיות: ווייל זיי קוקן אויף גויאיש.
דבורהלע: ווי קען מען קוקן אויף גויאיש?
די אותיות: מיט א גויאיש הארץ, קוקט מען אויף גויאיש.
דבורהלע: אָבער מ'קוקט דאָך מיט די אויגן, ניט מיטן האַרץ.

די אותיות: מ'קוקט מיט ביידע.
דבורהלע: דאָס האָב איך ניט געוואוסט. אָבער בלייבט אויף מיין געבורטסטאָג שמחה. מיין מאַמע האָט געזאָגט ס'וועט ניט זיין קיין שמחה, אָבער ס'וועט זיין. איך ווייס.
די אותיות: פון וואָנען ווייסטו?
דבורהלע: ווייל מיין מאַמע טוט אַ סך מאָל אַנדערש ווי זי זאָגט. און איצט האָט זי שוין אויסגעבאַקן די קוכן און איינגעקויפט די גוטע זאַכן. ס'וועט זיכער זיין אַ שמחה. בלייבט, איך בעט אייך. ס'וועט זיין אזוי שיין.
די אותיות: מיר קענען ניט.
די איבעריקע: יאָ, מיר קענען ניט.
די אותיות: זיי געזונט דבורהלע און האָב אַ פּריילאַכן גע-בורטסטאָג!

די איבעריקע: און האָב אַ סך פּריילאַכע מעג.
די אותיות: און געפין אונז אין די ביכער.
די אַנדערע: און האָב אונז ליב.
דבורהלע: יאָ, איך וועל אייך ליב האָבן און איך וועל אייך זוכן אין אַלע אידישע ביכער.

(עס הייבט אָן שפּילן "Babes In Toyland" זיי הייבן אויף די הענט, ווערן שטייף און מעכאַניש און מאַרשירן אריין אין בוך. דבורהלע קוקט זיי נאָך און מאַכט צו זיי מיט'ן האַנט.)

פאַרהאַנג.

די פערזן וואָס דער אלף בית זינגט:

א

איך בין דער ערשטער
אין אלף בית צו שטיין.
אַן מיר קען דער אלף בית
זיך גאָר ניט באַניין (טאַנצט)

ב

מיד רופט מען ביז
און איך ווייס ניט פאר וואָס,
כ'האָב אַ פינמלע האַרץ,
כ'בין אַ גוטינקער אות. (טאַנצט)

ג

כ'קען ניט געפינען
קיין גראַם צו אַ נימל.
אויף דר'ערד איז ניטאָ
כ'וועל עם זוכן אין הימל. (טאַנצט)

ה

א „ה“ דארף מען האָבן,
צו „האָבן“ און צו „הערן“.
איך האָב ליב זיין א „היי“
און איך בין עם זייער גערן. (טאַנצט)

ו

איך בין דאָר ווי אַ שטעקן
און פאַרנעם ווייניק אָרט.
אַז מען שטעלט מיד ניט קרום
שטיי איך גלייך אין אַ וואָרט. (טאַנצט)

ז

מיך דארף מען האָבן
צו „זיין“ און צו „זען“.
אָן מיר וואָלט דער אלף בית
זייענלאָז געווען.
(טאַנצט)

ח

איך בין א יחסן
פון גאָר אַלטע צייטן.
כ'וויל ניט איר זאָלט
אויף א „כ“ מיך פאַרבייטן.
(טאַנצט)

ט

איך אין טעאָטער
מוז אַלע מאָל שטיין.
כ'קען זיך ניט זעצן,
כ'קען מיר ניט גיין.
(טאַנצט)

י

כ'האָב קיין מילך ניט געטרונקען
און בין געבליבן קליין.
גאָר דער אלף בית אָן מיר
קען זיך גאָר ניט באַגיין.
(טאַנצט)

י

איך בין דער לַמַד
אין שרייבן בין איך דין.
כ'האָב אַ טבע זיך צו דרייען
אהער און אהין.
(טאַנצט)

מ

איך קום פון מצרים,
איך פאַרנעם אַ וויכטיק אָרט.
דער שלאָס „מ“ מיין ברודער
שטייט צום סוף פון אַ וואָרט.

(טאַנצט)

נ

כ'בין אַ קאָטשערקע צום שרייבן,
כ'בין אַ ביסל אויסגעבויגן,
נאָר ביים סוף פון אַ וואָרט,
שטיי איך גלייך אויסגעצויגן.

(טאַנצט)

ס

מיך דאַרף מען נויטיק
אין דער אידישער שפראַך.
די ליטוואַקעס נוצן
מיך זייער אַ סך.

(טאַנצט)

ע

איך בין אַ ע
און מיין נאָמען איז עין.
מיין נאָמען איז אַלט,
נאָר איך וויל ניט קיין נייען.

(טאַנצט)

פ

פון פראַסט און פון פייער
בין איך דער „פ“.
און אז איך האָב אַ קליין פינטעלע
ווער איך אַ „פ“.

(טאַנצט)

צ

מיד רופט מען „צאדיק“,
איך ווייס ניט ווארום.
איך קען נאָר ניט דאוונען.
איך בין נאָר ניט פרום.
(טאַנצט)

ק

מ'דאַרף מיד צו „קלערן“.
מיין נאָמען איז קוף;
אַליין האָב איך נאָר ניט,
קיין קאַפּ אויף מיין גוף.
(טאַנצט)

ך

כ'האַב פיינט זיך צו פּוּצן,
כ'בין אַן איינפאַכער ריש;
אַז מען מאַכט מיד ניט ריכטיק
בין איך זייער ביז.
(טאַנצט)

ש

כ'בין אַ שיינער שטאַלצער שין.
כ'בין זייער שיין געמאַכט.
כ'האַב דריי קלוגע קעפּעלאך,
זיץ איך מיר און טראַכט.
(טאַנצט)

ת

מיד האָט מען אין אַלף בית
געשטעלט נאָר צום סוף.
אַבער תורה הייבט זיך אָן
מיט תיר, מיטן „ת“.
(טאַנצט)

רעאליסטישע טעאטער-שפילן

וואונדער-קינדער
געזאלצענער באַב
רויע מאַרט

וואונדער-קינדער

א טעאטער־שפיל אין איין אקט.

פערזאנען.

דער טאטע.

די מאמע.

בלומע — 14 יאָר אַלט.

יאַנקל — 9 יאָר אַלט.

עטל און דזשעני — בלומעס חבר'טעס.

די סצענע שטעלט פאַר אַן אַרימען צימער. די ווענט באַפּונצט מיט פאַמיליען־פּאַרטרעטן. אין צימער געפונט זיך אַ פּיאנאָ, אויפ'ן פּיאנאָ לוגט אַ פּידל.

בלומע זיצט ביי אַ טישל און שפּילט „סאַלומער“.

יאַנקל לוגט אויף דער ערד און לייענט אַ ביכל.

עס קומען אַרײַז עטל און דזשעני.

עטל: (מיט שמחה) מיר האָבן שוין אָפּגעפרעקטיסט.

בלומע: אַזוי פּרי?

דזשעני: מיר זיינען געקומען אַהיים פּרי פון סקול. אונזער

לערערן האָט געדאַרפט האָבן אַ מיטינג.

עטל: (צו בלומע) ווען גייסטו פּרעקטיסן?

בלומע: אוי, ווי איך האָס עס!

עטל: וואָס?

בלומע: דאָס פּרעקטיסן.

דזשעני: קיינער האָט עס ניט לייב. אָבער מ'מוז.

בלומע: פאַר וואָס מוז מען?

דושעני: אז ניט, וועט מען זיך דאך ניט אויסלערנען שפילן.
 בלומע: מ'מוז זיך אויסלערנען?
 דושעני: ווי דען?
 עטל: דו קענסט מיין קוזינע בעלא?
 בלומע: יא, וואס איז דען?
 עטל: איר מאמע האט איר געקויפט א פאָר קויט.
 בלומע: א פאָר קויט!
 עטל: א פאָר קויט.
 דושעני: ס'איז דאך איצט דושון, צו וואָס דאַרף זי א פאָר
 קויט?
 עטל: איצט קריגט מען עס ביליגער.
 בלומע: דיין קוזינע בעלא איז אזוי אויך גראָב. אין א פאָר
 קויט וועט זי אויסזען ווי א הויז.
 עטל: דאָס איז נאָר ניט. א פאָר קויט קאָסט אפשר הונד-
 דערט דאָלער. הלואי קויפט מען מיר א פאָר קויט.
 דושעני: מיין מאמע זאָגט, זי וועט לאָזן איבערמאכן איר
 פאָר קויט פאר מיר.
 עטל: ס'איז דאך א יוראָפּשער, ס'איז אפשר הונדערט יאָר
 אַלט.
 דושעני: אָבער ס'איז א פאָר קויט.
 בלומע: מיין פאפא האָט פיינט פאָר קויטס. ער זאָגט מ'וועט
 באלד אָפּשינדן גע'פּגראָטע קאָטערס און מ'עט מאַכן דערפון פאָר
 קויטס.
 עטל: דיין פאפא איז ניט סטיליש, דו ווייסט פאר וואָס?
 בלומע: פאר וואָס?
 עטל: ווייל ער איז ניט ווי אַלע מענטשן.
 בלומע: פאר וואָס איז ער ניט ווי אַלע מענטשן?
 עטל: מיין פאפא האָט אים געהערט ריידן אויפן סטריט.
 א סך מענטשן זיינען געשטאַנען אַרום און זיי האָבן געקלאַפּט
 בראַוואָ.
 בלומע: (דערפרייט) מיין פאפא?
 עטל: יא, דיין פאפא. און ווייסט פאר וואָס ער רעדט אויפן
 סטריט?

בלומע: פאר וואָס?

עמל: ווייל ער איז — ווייל ער איז אַ — איך האָב פֿאַר-
געסן ווי דאָס הייסט.

בלומע: אָבער, וואָס איז דאָס?

עמל: אַז איך געדענק ניט ווי מ'רופט דאָס.

בלומע: איכ'ל פרעגן מיין פאפאן וואָס ער איז.

עמל: ניין, ניין. ער טאָר ניט וויסן, אַז מ'ווייס.

בלומע: ס'איז דען זייער אַ שלעכטע זאַך?

עמל: זייער.

בלומע: דאָס קען ניט זיין. מיין פאפא איז אַן ערלאַכער, גר-
טער מענטש.

עמל: אָבער ער איז עס פֿאַרט.

בלומע: (ניט צופרידן) דאָס קען ניט זיין!

די מאמעס שטימע: בלומע, פאר וואָס שפילסטו ניט דיין
לעסן?

בלומע: שפעטער אַ וויילע, מאמע! (די מאמע קומט אַרײַן
זייער ענטשלאָסן, זי ווענדט זיך צו יאָנקלעט).

מאמע: יאָנקל! זאָלסט שוין אויפשטיין און נעמען פרעק-
טיסן!

(יאָנקל קוקט זיך אום דערשראָקן, באַרואיקט זיך. וויל זיך
נעמען צוריק צום ביכל).

שטיי אויף, זאָג איך דיר! די מינוט!

יאָנקל: (בעט זיך) פליז, מאמע, לאָז מיך ענדיקן דעם קאַ-
פיטל.

איך וויל וויסן צי דעם גראַפ'ס טאָכטער איז געראַטעוועט
געוואָרן צי ניט. ס'איז אַזאַ רחמנות אויף איר.

מאמע: פארן גראַפ'ס טאָכטער זאָרגט ער זיך! ס'איז אַ
רחמנות אויף איר. ס'איז מער רחמנות אויף מיר, וואָס איך צאָל
בלומיקע געלט צו דיין לערער און דו ווילסט ניט פרעקטיסן. (די
מיידלאַך שטעלן זיך אַרום פאַראינטערעסירט).

דזשעני: דעם גראַפ'ס טאָכטער איז געראַטעוועט געוואָרן,
אָבער ניט פון איר געליבטן.

בלומע: דו האָסט געלייענט דעם בוך?

דזשעני: יאָ.

יאָנקל: פון וועמען דען?

דזשעני: פון —

די מאמע: (שלאָגט איר איבער) וואָס פאַר אַ גראַפֿ'ס טאָכ-
טער! וואָס פאַר אַ געליבטן! (צו די מיידלעך) מיידעלאַך, איר
האַט שוין געפרעקטעסט?

עמל: (שטאַלץ) יאָ, מיר האָבן שוין געפרעקטעסט.
מאמע: טאָ גייט אייך אַהיים געזונטינקערהייט און לאָזט
מיינע קינדער פּרעקטעסן.

יאַנקל: (צו זושענין) פון וועמען איז זי געראַטעוועט גע-
וואָרן?

דזשעני: פון אַ מאַטראָז.

יאַנקל: פון אַ מ —

מאמע: (שלאָגט אים איבער) זאָלסט מיר שוין נעמען די
פידל! איך וויל ניט וויסן פון קיין גראַפֿ'ס טאָכטער, פון קיין
געליבטן און פון קיין מאַטראָז.

יאַנקל: מאַמע, אָבער דעם גראַפֿ'ס טאָכטער —

מאמע: איבל דיר געבן אַ גראַפֿ'ס טאָכטער, וועט דיר ליכ-
טיק ווערן אין די אויגן! (צו בלומען) און דו, באַרישניא מיניע,
מענסט זיך שוין זעצן באַ דער פּיאַנאָ. (צו די מיידלעך) און איר,
מיידעלאַך, גייט אייך געזונטינקערהייט אַהיים.

בלומע: מאַמע, טרייב זיי ניט.

מאמע: איך טרייב זיי ניט. איך בעט זיי גיין אַהיים.

עמל: ס'איז אַלרײַט. ס'איז אַלרײַט. מיר דארפן סיי ווי
אָוועקגיין, מיר גייען היינט אין אַ שוי.

בלומע: אין וואָס פאַר אַ שוי גייט איר?

עמל: מיר גייען אין די מאַדזשעסטיק.

בלומע: איר זאָלט מיר דערציילן וואָס איר האָט געזען.

עמל: אוראי, אַ גוטע נאַכט!

דזשעני: אַ גוטע נאַכט!

בלומע: אַ גוטע נאַכט!

(די מיידלעך גייען אַרויס.)

דער מאַמע קומט אַרײַן. ער זעט אויס זייער מיד און צובראַכן.
ער גיט זיך אַ זעץ אַרײַן אין אַ שטול, וויל עפענען אַ צײַטונג וואָס ער
האַלט אין האַנט.)

מאמע: חיים, גיב נאָר אַ קוק, ווי איך עם זיך אויס דאָס
האַרץ מיט זיי און זיי ווילן ניט פּרעקטעסן.

מאַמע: (פאַרנעמט ניט וואָס זי רעדט צו אים) הא, וואס זאָנסטו?
מאַמע: (אומגעדולדיק) אז מ'רעדט צו דיר, איז ווי צו דער וואנט.

מאַמע: וואָס ווילסטו פון מיר? איך קום דאָך ניט פון דער אפּערא. אז מ'ארבעט אָפּ אַ טאָג, פילט מען זייער פּאַסקודנע. טשעפע מיך בעסער ניט. (זוכט אין צייטונג).

מאַמע: צו די קינדער, מיט נייע אויטאָריטעט) גייט פרעקט-טעסן, זאָג איך אייך!

מאַמע: וואָס גוואַלדעוועסטו אזוי! זיי וועלן וועלן, וועלן זיי אַליין גיין.

מאַמע: (איראָניש) זיי וועלן וועלן! זיי וועלן קיינמאָל ניט וועלן!

מאַמע: אז זיי ווילן ניט, איז א סימן אז מ'דאַרף ניט.

מאַמע: אזוי! און דאָס וואָס מ'האַט זיי אָפּגעלערנט דריי יאָר, און געזאַלט בלוטיקע געלט די לערער, און זיך איינגעשול-דיקט פאַר דער פּיאַנאָ, און איך האָב זיך אויסגעגעסן דאָס האַרץ זיי זאָלן פרעקטעסן, דאָס איז ביי דיר גאָר נישט, הא?
מאַמע: דאָס איז פאַרפאַלן.

מאַמע: (אויסער זיך) אזוי! פאַרפאַלן! (יאָגקל נעמט זיך ווידער צום בוך, בלומע איז פאַראַינטערעסירט).

מאַמע: איך האָב דיר די גאַנצע צייט געזאָגט, דו זאָלסט די קינדער ניט צווינגען. איך וואָלט אַליין אויך געוואָלט האָבן אַ טאַכטער אַ גרויסע פּיאַנאָ-שפּילערין און אַ זון אַ גרויסן פּידל-שפּילער, אָבער אז זיי ווילן ניט פרעקטעסן, דאַרף מען זיי ניט צווינגען. לאַמיר זען מ'זאָל דיר צווינגען צו פרעקטעסן, ווי דו וועסט דאָס גלייכן.

מאַמע: איך זאָל דיר פרעקטעסן? וואו האָב איך אַ קאַפּ דערפאַר?

מאַמע: נו, זיי האָבן אויך ניט קיין קאַפּ דערפאַר.

מאַמע: אָבער זיי האָבן דאָך אזוי פיל טאַלאַנט.

מאַמע: פון וואַנען ווייסטו?

מאַמע: די לערער זאָגן דאָר.

מאַמע: די לערער דארפן מאַכן אַ לעבן.
מאַמע: און די שיינע שטיקעלאך וואס זיי שפילן, דאָס איז ביי דיר נאָר נישט? וואָלט איך דאָס געקענט שפילן, אָדער דו?
מאַמע: אז מיר וואָלטן זיך געלערנט וואָלטן מיר געקענט.
מאַמע: דאָס קען ניט זיין, איך וואָלט זיך דאָס קיינמאָל ניט אויסגעלערנט. (טראַכט אַ וויילע) איז גלויבסטו, אז זיי האָבן ניט קיין טאַלאַנט?

מאַמע: איך ווייס ניט, אפשר האָבן זיי, נאָר אלע טאָג מאַכן אַ ויצעקו און זיי טרייבן פרעקטיסן, דאָס דאַרף מען ניט.
מאַמע: אוי, וויי, ווי האָט מען דאָס אַ האַרץ צו לאָזן זיי פאַרגעסן וואס זיי האָבן אָפּגעלערנט דריי יאָר? אזוי פיל געלט!
אזוי פיל מי!

מאַמע: און אז זיי וועלן אָפּלערנען נאָך דריי יאָר, וועט זיין נאָך געלט, און נאָך מי, און אז זיי וועלן ניט וועלן שפילן, וועסטו אייביק ניט קענען שטיין איבער זיי און מאַכן סקאַנדאַלן און זיי צווינגען. אז זיי ווילן ניט איז פאַרפאַלן. (מאַמע שטאַרַך גערידט, צעוויינט זיך און גייט אַרויס. דער טאַטע וויל זיך נעמען צום צייטונג.)

בלומע: פאַפּא, לייען ניט. רייך בעסער מיט מיר.
מאַמע: מיין טאַכטער, איך האָב ניט קיין כוח, ווען דו ווייסט, ווי איך פיל נאָך אַ מאָג אַרבעט, ווי עס ברעכט די פלייצע, ווי עס האַקט אין קאָפּ! גלויב מיר, מיין טאַכטער, אז אָפּווען אַ טאַג ביי אַ מאַשין, איז ערגער ווי אַ שעה ביי דער פּיאַנאָ.
בלומע: דו ביסט בייז אויף מיר וואָס איך וויל ניט פּרעקט-טעסן?

מאַמאַ: איך בין ניט בייז. דו ווילסט ניט, ווילסטו ניט. אי וואס עס האָט געקאָסט אזוי פיל, אזוי פיל! איז פאַרפאַלן.
בלומע: ס'איז ניט פאַרפאַלן.

מאַמע: אז דו ווילסט ניט פּרעקטעסן איז פאַרפאַלן.
בלומע: פאַפּא, אָבער איך קען שפילן די שיינע שטיקע-לאַך וואס דו האָסט ליב. אויב דו ווילסט, וועל איך עס דיר איצט שפילן.

מאַמע: גייסט געבן אַ קאָנצערט אין מיטן דערינען?

בלומע: ניט א קאנצערט, איכ'ל עם שפילן פאר דיר ווייל
דו פילסט שלעכט. אפשר וועסטו פילן בעסער. זאל איך עם
שפילן?

מאמע: נו, אז דו ווילסט געבן דיין מידן קראנקן טאטן
פארגעניגן, קען איך עפעס האבן צו דיר? אדרבה, שפיל.

בלומע: טו זיך אויס דאס רעקל, ס'איז הייס. (זי העלפט אים
זיך אויסטאן דאס רעקל) וויסטו וואס פאפא? לייג זיך צו אויפן
זאפע וועט דיר זיין בעסער, קום! (זי העלפט אים זיך לייגן אויפן
זאפע, מאכט צורעכט דאס קישעלע אונטער זיין קאפ).

מאמע: ביסט א פיין סינר, מיין מאכטער, האסט ערגעץ אין
דיר א הארץ. (ער נעמט איר ארום צערטלאך זי גייט צו דער
פיאנא און נעמט שפילן שאפענס א וואלץ).

מאמעס שטימע: בלומע! דאס איז ניט דיין לעסן! מיך
וועסטו ניט אפנארן!

מאמע: שפיל, שפיל, קוק ניט ווי שפעט ס'איז. (זי שפילט)
מאמעס שטימע: שפיל דיין לעסאן, זאג איך דיר! דאס
איז ניט דיין לעסן!

בלומע: ווארט אויס א וויילע, מאמע, איך שפיל דאס פארן
פאפא!

(די מאמע קומט אריין ווישנדיג א מעלער. זי וויל אנהויבן פרא-
מעסטירן. דער מאמע שמעלט איר אפ. בלומע הערט אויף שפילן).

מאמע: פייגע, מיר בעטן דיך אין נאמען פון מיין קאפווויטיק
און פון אלע מיינע ווייטיקן. לאז אונז צורו. זי שפילט א שוין
שטיקעלע, זאל זי שפילן. זעץ זיך בעסער אוועק און הער זיך
אין.

מאמע: כ'האב שוין גאר ניט וואס צו טאן!

מאמע: נו, אז דו ווילסט ניט, דארף מען ניט. זיי שטיל און
לאז הערן.

(בלומע הייבט אן שפילן. די מאמע שטייט א צוטומלמע א וויילע
און גייט ארום. דער מאמע שלאפט דערווייל איין אונטער די מוזיק.
בלומע ענדיגט שפילן. גיט א קוק, אז דער מאמע שלאפט, גייט זי אויף
די שפיץ פונגער צו צו יאנקלען, רעדט צו אים שטיל).

בלומע: יאנסל, אזוי שנעל ווי פאפא וועט זיך אויפכאפן
נעמען מיר זיך פּרעקטעסן. געדענק!

יאנקל: וואָס איז דער מער?
בלומע: גאָר נישט, מיר דאַרפן פּרעקטעסן. דאָס אַלץ.
יאנקל: אָבער מיר ווילן דאָך ניט.
בלומע: מיר ווילן.
יאנקל: (קוקט איר אָן) מיר ווילן?
בלומע: מיר מוזן וועלן.
יאנקל: אויב אזוי, וויל איך ניט.
מאַמעס שטימע: היים, קום אַרײַן עסן! (טאַטע כאַפט זיך אױף).
בלומע: מאַמע, דער פּאַפּאַ שלאָפּט, וועק אים ניט.
טאַמע: ס'מאַכט ניט אויס, איצט איז ניט די צײַט פּון שלאָפּן. אָבער עסן וויל איך ניט. זאָג דער מאַמען אז איכ'ל היינט ניט עסן.
בלומע: מאַמע, דער פּאַפּאַ וועט היינט ניט עסן! (נאַמע קומט אַרײַן).
מאַמע: וואָס מײַנסטו, דוסט ניט עסן? וואס פאַראַ סטרייקס מאַכט איר מיר דאָ?
טאַמע: מיר מאַכן ניט קײַן סטרייקס. איך וויל ניט עסן. דאָס אַלעס.
מאַמע: (קוועטשט מיט די פּלײַצעס) איך זאָל אזוי ווײַסן פּון אַ בײַזן חלום, ווי איך ווײַס וואָס עס טוט זיך מיט אײַך. ניט אַנדערש, איר האָט געמאַכט אַ בונט קעגן מיר.
טאַמע: פּײַגע, איך בעט דײַך, צווינג אונז ניט, אויב ניט וועלן מיר מאַכן ניט נאָר אַ בונט. מירן מאַכן אַ רעוואָלוציע.
יאנקל: (דערפּרײַט) טאַטע, לאָמיר מאַכן אַ רעוואָלוציע!
ס'וועט זײַן פּרײַלאַך. נאָר מיר האָבן ניט מיט וואָס צו שײַסן. און מיר האָבן ניט וועמען צו שײַסן. אַ שאַד.
מאַמע: (אײַן כּעס) איך וועל דיר געבן אַ שײַסן, וועסטו בײַ מיר פּלײַען בײַזן דאָך!
טאַמע: ניט אזוי שטורעמדיק, פּײַגע. מירן מאַכן אַ שטײַלע, אַ רואימע רעוואָלוציע.
מאַמע: וואָס פּלאַפּלסטו, וואָס? גײ אַרײַן עסן, און זאָל

עם נעמען א סוף! (צו די קינדער) און איר נעמט זיך פרעק-
מעסן!

מאמע: אז איך זאג דיך, אז מירן מאכן א רעוואלוציע.
(יאנגל רוקט זיך צו נענטער צום טאטן, שטארק פאראינטערע'
טירט.) מירן היינט ניט פרעקטעסן, און מירן היינט ניט עסן.

מאמע: וואָס הייסט?

מאמע: א מענטש האָט א רעכט ניט צו עסן, אז ער וויל
ניט. איז איינס אוועק. און קינדער, אז זיי ווילן ניט פרעקטעסן,
דאַרף מען זיי ניט מאַטערן.

מאמע: אָבער ס'קאָסט דאָך אזוי פיל געלט!

מאמע: שוין, סוועט מער ניט קאָסטן.

מאמע: וואָס־זשע, מ'וועט אויפהערן זיי לערנען?

מאמע: האָסט געטראָפן.

יאַנקל: (שפּרינגט אויף) דאָס איז גוט! (ער טאַנצט פאַר
פרייד) אוי, ווי גוט! אוי, ווי גוט!

בלומע: זיי שטיץ!

יאַנקל: איך וועל שוין ניט דאַרפן פרעקטעסן, און איך
וועל שוין ניט דאַרפן הייסן, „יאשע“. ס'איז אזוי ווי „קאשע“.
איך האָב אזוי פיינט קאשע!

מאמע: (שטאַרק צעטרעגן) אויף מיין וואָרט, איב'ל איך
ווייס אליין ניט וואָס, איך קען שוין מער ניט אויסהאַלטן! דריי
יאָר אָפגעלערנט קינדער, זיך אויסגעטאָן פון הויט, און איצט, נאָ
דיר!

מאמע: מאַך ניט אזא טראַגעדיע דערפון.

מאמע: ס'איז דיר גרינג צו זאָגן, מאַך ניט קיין טראַגעדיע.
עס רייסט מיר דאָס האַרץ. מ'וואָלט געקענט האָבן א טאָכטער וואס
שפילט אויף קאַנצערטן, וואָס מ'ווויזט איר בילד אין די פייפערס.
און א זון א גרויסער שפילער אויפ'ן פידל, וואס זאָל אויך געבן
קאַנצערטן. אז זיי האָבן אזוי פיל טאלאַנט, אז זיי שפילן אזוי
שיין!

מאמע: מ'וואָלט געקענט אַ זעסט דאָך, אז מ'קען ניט.

מאמע: פאר וואָס קען מען ניט? מ'קען! זיי זאָלן נאָר
פרעקטעסן וואָלט מען געקענט. אָבער אז דו אליין הייסט זיי ניט

פרעקטעסן, רצוח איינער, איז פארפאלן אזעלכע טאלאנטן, אזעל-

כע —

מאמע: וואונדער־קינדער.

מאמע: אודאי וואונדער־קינדער, וואָס דען? אז זיי ווילן שפילן זיי דאָך אז עס צוגייט אין אלע גלידער, נאָר זיי ווילן ניט, אן אומגליק! זיי ווילן ניט!

מאמע: אז זיי ווילן ניט, איז פארפאלן.

מאמע: (נאָך מער אויפגערגוט) ביי מיר וואָלטן זיי שוין געוואָלט! איך וואָלט זיי געגעבן אַ ניט־וועלן! אָבער אז זיי האָבן אַ טאטן, וואָס מאכט רעוואָלוציעס, וואָס איז אַ — (פאַר־האַרט זיך).

מאמע: זאָג, זאָג, איך וויל די קינדער זאָלן הערן, איך שעם זיך ניט דערמיט. איך בין שטאַלץ אויף דעם.

מאמע: איך דאַרף דיר ניט זאָגן, דו ווייסט וואָס דו ביסט, און די קינדער ווייסן אויך. (זי הייבט אָן וויינען).

יאנקל: איך ווייס, וואָס דו ביסט, פאפא.

מאמע: וואָס?

יאנקל: אַ רעוואָלוציאָנער?

מאמע: געטראַפן. נו, ביסטו צופרידן?

יאנקל: איך בין צופרידן. איך וועל אויך זיין אַ רעוואָלוציאָנער.

מאמע: (צו דער מאמע) דו זעסט, אָט האָב איך אַן אָנהענג־

גער.

מאמע: (דורך טרערן) אַ נאָכשלעפער, מיינסטו.

יאנקל: איך בין אַן אָנהענגער. אז איך הענג זיך אָן און אַ טראָס קען איך פאַרן ווי ווייט איך וויל.

בלומע: (צו יאנקלען) זיי שטייל!

מאמע: (וויינענדיק) מ'קען אַראָפּ פון זינען, אזא ווייטיק! מ'וואָלט געסענט מאַכן פון די קינדער אזעלכע גרויסע קינסטלער, זיי שפילן שוין איצט אַן ס'איז נאָר קאָנצערט צו געבן. ממש נאָר

קאנצערט צו געבן! איז נאך דיר, אין מיטן דערנינען מאכט מען
א רעוואָלוציע און אַלצדינג איז פאַרפאַלן. איכ'ל דאָס ניט אויס-
האַלטן! (צעוויינט זיך אויפן קול און גייט אַרויס. אלע בלייבן
זייער טרויעריק).

יאַנקל: איך פאַרשטיי ניט, פאַר וואָס די מאַמע וויינט.
(עס הייבט אַן סקריפען אַ פידל פון אַן אַנפאַנגער ערגעץ אין אַ
צווייטן חוץ).

מאַמע: אַהא, מישע עלמאַן נומער טויזנט זעקס און אַכציק
לאָזט זיך שוין הערן.

יאַנקל: פאַפּא, איך האָב קיינמאַל ניט געשפּילט אַזוי שלעכט.
מאַמע: עס דוכט זיך דיר.

יאַנקל: (שפּרינגט אונטער) אָבער איצט וועל איך שוין מער
ניט דאַרפן שפּילן, אוי, ווי גוט!

מאַמע: אַ גרויסע גדולה אויף דיר. די מאַמע וויינט און
דו פרייסט זיך. אָט איז אַ וואונדער־קינד וואס האָט ניט קיין שכל
פון דאַנען אַהער.

יאַנקל: אָבער צו וואָס דאַרף די מאַמע וויינען?

מאַמע: האָב איך דאָך דיר געזאָגט, אז דו האָסט ניט קיין
שכל.

יאַנקל: (טראַכט אַ ווילע) איך ווייס שוין, פאַר וואָס די
מאַמע וויינט.

בלומע: פאַר וואָס?

יאַנקל: ווייל זי וויל מיר זאָלן פּרעקטעסן.

מאַמע: ביסט געפאַלן אויפן שכל.

יאַנקל: (ווערט ערנסט, טראַכט אַ ווילע) אַז די מאַמע וויינט
איז טאַקע ניט גוט. איך וויל ניט די מאַמע זאָל וויינען.

בלומע: מירן מוזן פּרעקטעסן.

(עס הערט זיך נאָך אַ פידל פון אַן אַנפאַנגער)

מאַמע: ס'הייבט זיך שוין אַן די אינסוויניציע. וואו אנט-
לויפט מען?

בלומע: פאפא, לאַמיר אַרויסמופן פון דאַנען.
מאַמע: וואו איז דען בעסער? די וואונדער־קינדער וואַסן
אומעטום. מ'קען פון זיי ניט אנטלויפן.

(עס הערט זיך אַ מאַנדעלינע, נאַכדעם אַ גיטאַרע, נאַכדעם אַ פידל,
נאַכדעם אַ משעלאַ, אַ פאַנגראַף און אַ רידיאָ).

בלומע: שוין, זיי פּרעקטעסן שוין אַלע.
מאַמע: איך וועל דאָ אַרונטער פון זינען. נוואַלד, וואָס
טוט מען? ווייסט איר וואָס, קינדער, הייבט איר אויך אָן שפּילן,
און שפּילט הויך אז עס זאָל פאַרטויבן דעם גאַנצן קאַצן־יאָמער.
טוט עס שנעל, וואָרים איך קען עס ניט איבערטראַגן!

(די קינדער נעמען זיך צו די אינסטרומענטן, שפּילן יעדער אָן
אַנדער זאָך. ס'מישט זיך אויס מיט די קלאַנגען פון דרויסן. דער
מאַמע כאַפט זיך פאַר'ן קאַפּ).

פאַרהאַנג.

געזאָלצענע באַב

(א סצענט אויף דער אָרעמער גאַס)

פּערזאָנען.

א אידענע, וואָס פארקויפט באַב.
סעם — א צייטונגס־פארקויפער.
טאַני — א שיד־פּוצער.
א בלינדער.
א אינגל.
אן אָלרייטניצע.
אסתר — א דערוואַסן מיידל.
חנה'לע — א קליין מיידעלע.
וועלוול, לייזער — קליינע אינגלאַך.
מרים — א קליין מיידעלע.

אן אַרימע גאס. עס גייען דורך פארשיידענע מענטשן, וועלכע מען
קען זען אין אן אַרימער גאס. עס זיצט אַ אידענע אויף אַ קעסטל און
פארקויפט באַב.

(עס לויפן אריין סעם און טאַני. סעם טראַגט צייטונגען; טאַני
טראַגט אַ שיד־פּוצער'ס קעסטעלע. זיי באטראכטן די באַב. טאַני דער-
לאַנגט דער אידענע געלט. שמעלט אונטער די קעשענע. די אידענע שיט
אריין באַב אין זיין קעשענע.)

די אידענע: נעבאָך, אַן אַרעמער איטאַליענערל האָט אויך
ליב באַב. (צו סעמיון) זאָג אים, ער זאָל עס באַלד אויפּעסן. אין
אַ קעשענע איז ניט גוט צו האַלטן באַב. פונקט ווי אַ איריש קינד

זעט ער אויס, אפנים א פיין קינד, נאָר אן אימאָליענער. נו, וואָס
זאָל מען טאָן? עס זיינען דאָ א סך פעלקער און א סך צרות אויף
דער וועלט.

(מאָני גייט אַוועק. סעס גיט דער אידענע געלט און שטעלט אונטער
די קעשענע).

סעס: גיט א פולע קווערטעלע.

(די אידענע שיט אריין א קווערטעלע באָב אין זיין קעשענע. די
קעשענע איז צעריסן, די באָב צעשיט זיך אויף דער ערד. סעס לאָזט זיך
קלייבן די באָב פון דער ערד. עסט זי).

סעס: צום טייוול! כ'האָב נאָר פאַרגעסן, אז די קעשענע
איז צעריסן.

די אידענע: ס'וואָלט ניט געשאַרט, מיין זון, ווען דו וואַשסט
פריער אָפּ די באָב. זע, ווי שמוציק זיי זיינען פון דער ערד.

סעס: יע, און עס וועט זיך אָפּוואַשן די זאַלץ.

די אידענע: טוט מען אַרויף אַנדערע זאַלץ. וואָס, ס'איז
חלילה ביי אייך קיין זאַלץ ניטאָ?

סעס: כ'האָב נאָך היינט ניט געגעסן, און כ'בין הונגעריק
אז דער טייוול כאַפט מיך.

אידענע: וואָס־זשע, דיין מאַמע גיט דיר ניט עסן?

סעס: מיין מאַמע איז אין שפיטאַל.

אידענע: אוי וויי איז מיר! וואָס איז איר?

סעס: איך ווייס ניט.

אידענע: איז ביי וועמען עסטו?

סעס: ביים קענדי־סטאָר־מאַן.

אידענע: אוי, וויי איז מיר, קענדי איז אומגעזונט, די ציינד־

לאך ווערן סאַליע. (קוקט אויף זיינע ציין). טאָקע ביי דיר שוואַרץ

די ציין. א יונג קינד דאַרף האָבן ווייסע, געזונטע ציין.

סעס: א יונג קינד דאַרף האָבן וואָס צו לייגן אין די ציין.

אידענע: טאָקע, טאָקע, ביסט א קלוג אינגעלע, אזא יאָר

אויף מיר.

(סעס גייט אַרויס. עס קומט אַרױן א בלינדער איד, געפירט פון א

אינגל. דער בלינדער טראַגט א קווערטעלע. דאָס אינגל טראַגט א „מאַני

פויפער". ער קוקט אין די בילדער און לאַכט).

די אידענע: באָב, באָב! געשמאקע געזאלצענע באָב!
דאָס אינגל: זיידע, לאָמיר קויפן באָב!
בלינדער: אלץ וואָס דו זעסט ווילסטו!
דאָס אינגל: אז דו וואָלסט דאָס געזען, וואָלסטו אויך
געוואָלט.

בלינדער: שייגעץ איינער, וואָס מיינסטו, איך האָב אזא טריפה
האלז ווי דו?
דאָס אינגל: איך האָב ניט קיין טריפה האלז. זיידע, פאר-
וואָס זינגסטו ניט? זינג די נייע ליד.
בלינדער: כ'וועל זינגען, אָבער דו היט, צי מ'ווארפט געלט
פון די פענצטער.

דאָס אינגל: זינג, זינג, איכ'ל היטן.
(דער בלינדער הייבט אָן זינגען. ווען ער זינגט גנב'עש דאָס אינגל
ארויס אַ פעני פון זיין קווערשעלע, קויפט באָב, עסט מיט אַפעטיט, קוקט
ארויף אין „פּאַני" און אַמוזירט זיך).

בלינדער: (זינגט)

אוי, גוטע מענטשן, א נדבה טוט געבן,
איך וועל פאר אייך זינגען פון מיון גאַנצן לעבן.
איך האָב געהאט קינדער, איך האָב געהאט רינדער
איצט בין איך אן עלנדער, נעבעך, א בלינדער.
כ'האָב קיינעם ניט בא'גול'ט, ביי קיינעם ניט פארנומען,
קיין מענטש זאָל ניט דארפן צו מענטשן אָנקומען,
צו וויינען און צו קלאָגן מיט טרערן ווי א שטראָם
פאר דעם, וואָס דארף נעמען מתנת בשר ודם.
טאָ שענקט א נדבה, כ'בין נעבעך, א בלינדער,
ווי פייגעלאך זיינען צעפלוויגן מיינע טיערע קינדער,
ווי א בויםעלע בין איך געבליבן אינמיטן פעלד.
אוי, שענקט א נדבה, גוטע מענטשן פון דער וועלט.

(ס'גייט דורך אַן אַלרײַטניצע מיט אויבנגלאך, מיט אַ גרויסן האַנט-
בײַטל פון פּאַטשערקעס. זי הערט זיך אײן, ווי דער בלינדער זינגט.
עפנט דעם האַנט־בײַטל, נעמט ארויס פּאַפּיר־געלט. זוכט אין האַנט־בײַטל,
געפינט ניט קיין פעניס).

די אַלרײַטניצע: אוי, איך האָב געמיינט, אז איך האָב א
פעני, ערשט איך האָב ניט.
דאָס אינגל: איר קענט געבן א ניקל, איר האָט א סך ניקלס.

די אַלרײַטניצע: אַ אינגעלע פּאָר ניט קוקן אין יענעמ'ס האנט-בייטל.

דאָס אינגל: קוקן אויך ניט? (די אַלרײַטניצע גייט אַוועק).
דער בלינדער: נו, קום מיין זון, דו האלטסט אין איין קוקן,
און אלץ וואָס דו זעסט ווילסטו.

דאָס אינגל: איך האָב געזען אפשר הונדערט דאָלער ביי דער
אַלרײַטניצע, און איך האָב געוואָלט איין ניקל. זיידע, די האָסט
אַמאָל געזען אַ פּולן בייטל מיט געלט?
דער בלינדער: יאָ, אַמאָל, ווען איך האָב נאָך געהאט מינע
אויגן.

דאָס אינגל: נו, האָסטו דאָס ניט געוואָלט?
דער בלינדער: נו, קום שוין, שיינעץ, קום! קוק בעסער,
צו עס קומט אָן נאָך אַ רייכע דאמע. (זיי הייבן אָן ארויסגיין, דאָס
אינגל קוקט אין „פּאָני“).
דאָס אינגל: זיידע, אוי, ווען דו קענסט לייענען די פּאָני
פּידוש! (ביידע אָפּ).

די אידענע: (איז געווען פּאראינטערעסירט אינים בלינדן, גיט
זיך מיטאַמאָל אַ כאַפּ): באָב, באָב! געשמאַקע געזאלצענע באָב.
(עס קומען אריין אסתר און חנה'לע. אסתר שמעלט זיך אַפּ פּאַר-
בינדן אַ שוין).

אידענע: באָב, באָב, געשמאַקע געזאלצענע באָב!
חנה'לע: אסתר, די באָב איז געשמאַק?
אסתר: דו הערסט דאָך, ווי די אידענע זאָגט: געשמאַקע
געזאלצענע באָב.

חנה'לע: יאָ, אָבער —
אסתר: וואָס אָבערסטו, דו גלויבסט איר ניט?
חנה'לע: איך גלויב איר, אָבער נעכטן בין איך דורכגעגאנגען
מיט אונזער הילדאָן זאָגט זי: פּע באָב, אויך מיר אַ מאַכל.
אסתר: ביי הילדאָן, אז עס איז ניט קיין טשאַפּסואי, איז
עס ניט קיין מאַכל.

חנה'לע: וואָס איז טשאַפּסואי?
אסתר: אַזאַ זאָך, וואָס מ'עסט אין טשאַפּסואי הייזער.
חנה'לע: וואָס איז טשאַפּסואי הייזער?

אסתר: וואו מ'עסט טשאפסואי. נו, איצט ווייסטו שוין?
חנה'לע: איך ווייס, אָבער איך ווייס ניט, וואָס טשאַפּ-
סואי איז.

אידענע: באָב, באָב, געשמאקע געזאלצענע באָב!
חנה'לע: לאָמיר קויפן באָב. ס'איז א רחמנות אויף דער
אידענע. זי בעט מ'זאָל קויפן.

אסתר: אז דו האָסט רחמנות אויף אן אָרעמער אידענע, איז
א סימן, אז דו האָסט א גוט הארץ. גוט, מיר'ן קויפן באָב און
אוועקגעבן די אָרעמע הונגעריגע קינדער.
חנה'לע — יאָ, טאָקע.

די אידענע: געשמאקע געזאלצענע באָב!
(די מיידלעך גויען צו קויפן באָב, אסתר גיט דער אידענע געלט).

אידענע: פאַר וויפיל וויילסטו, טאָכטערשי?
אסתר: פאַר אַ קוואַדער.

אידענע: פאַר אַ נאַנצן קוואַדער! וואו וועסטו דאָס לייגן?
אסתר: (נעמט אַרויס אַ סיכעלע פון האַנט-בייטל, נעמט עס
פאנאדער פאר די באָב): גיט מיר דאָ פאַר צוויי פעניס, דאָס
איבעריגע וועל איך ביי אייך אָפּנעמען אן אַנדערשמאָל.
חנה'לע: און די באָב וועלן מיר אוועקגעבן צו די אָרימע
קינדער.

אסתר: חנה'לע!

חנה'לע: וואָס?

אסתר: דו רעדסט נאָרישקייטן!

חנה'לע: דו האָסט אַליין געזאָגט.

אידענע: נו, נו, ס'מאכט ניט. איך ווייס, רייכע קינדערלעך
עסן ניט קיין באָב. אָבער איר האָט גוטע הערצעלעך, אַ לעבן אויף
אייך, און איר גיט צו לייזן אן אָרימער אידענע. גאָט זאָל אייך
געבן געזונטע פריילאכע יאָרן, מיט אייערע טאָטעס, מיט אייערע
מאָמעס, מיט אייערע שוועסטער, מיט אייערע ברידער.
אסתר: אַ דאַנק, באָבעשי, פאַר אייערע ברכות. זייט געזונט!
קום, חנה'לע!

אידענע: גייט געזונט! (זי נעמט זיך אריינקוקן אין אַ ספר.
אַביסל שפּעטער דרעמלט זי אײן.)

(די מיידלאך גייען אָוועק, עס קומען אריין זעלנול און לייזער.
וועלנול עסט אָן עפל).

לייזער: וועלנול, אַז דו'סט אויפעסן דעם עפל, וועסטו מיר
געבן דעם קאַר?

וועלנול: ס'זעט ניט זיין קיין קאַר.

לייזער: וועלנול, דו ביסט א גרויסער פרעסער!

וועלנול: ווער, איך? מיין מאַמע קאַכט אפילו ניט קיין טיי.

זי ליגט אין בעט און ווארט.

לייזער: אויף וואָס ווארט זי?

וועלנול: זי ווארט, דער טאטע זאָל קומען און זאָל איר מאַכן

עפעס צום עסן.

לייזער: פארוואָס ליגן מאַמעס אין בעט?

וועלנול: איך ווייס ניט. מסתמא ווייל זיי זיינען קראַנק.

לייזער: פארוואָס זיינען זיי קראַנק?

וועלנול: פון וואַנען זאָל איך וויסן? זיי זיינען קראַנק

און שוין!

לייזער: עס זיינען דאָ מאַמעס, וואָס זיינען ניט קראַנק.

וועלנול: דאָס קען ניט זיין.

לייזער: דאָס קען יאָ זיין.

וועלנול: ביי וועמען?

לייזער: ביי מיליאָנערן.

וועלנול: האַסטו אַמאָל געזען א מיליאָנער?

לייזער: אוראיי האָב איך געזען.

וועלנול: וואו?

לייזער: אין אַ צייטונג.

וועלנול: ווי זעט ער אויס?

לייזער: ער זעט אויס אלט. אָבער ער איז שייַן אָנגעמאָן,

האַט ערשט חתונה געהאַט און זיין ווייב איז יונג און שייַן און זעט

אויס ווי אַ מואווי אקטריסע.

וועלנול: ס'מוז זיין גוט צו זיין א מיליאָנער. אָבער איך

וואָלט געוואָלט זיין אַ יונגער מיליאָנער.

לייזער: אַ מיליאָנער קען ניט זיין קיין יונגער.

וועלנול: פארוואָס?

לייזער: פאר אזוי.
 וועלול: אויב אזוי, וויל איך ניט זיין קיין מילאנער.
 לייזער: איך וועל זיין א מואווי אקטיאָר.
 וועלול: איך וועל זיין — איך ווייס נאָך ניט וואָס איך וועל
 זיין, אָבער איך וועל חתונה האָבן מיט א מואווי אקטריסע.
 לייזער: איך אויך.
 אידענע: (כאַפט זיך אויף פון דרעמל) נאַרישע קינדער!
 וואַסט בעסער אויס גוטע פרומע אידן! באָב, באָב, געשמאַקע
 געזאַלצענע באָב!
 לייזער: דו האָסט ליב באָב?
 וועלול: ווער האָט עס ניט באָב?
 לייזער: די רייכע.
 וועלול: פון וואַנען ווייסטו?
 לייזער: ווייל אין די רייכע גאַסן זיינען ניטאָ קיין אידענעס מיט באָב.
 וועלול: ביסט גערעכט, אָבער פאַרוואָס האָבן די רייכע לייט
 ניט ליב באָב?
 לייזער: ווייל זיי עסן בעסערע זאַכן ווי באָב.
 וועלול: ס'איז דען דאָ בעסערע זאַכן?
 לייזער: ס'איז דאָ, אַודאַי.
 וועלול: וואָס? (זיי הייבן אָן אַוועקגיין.)
 לייזער: ס'איז דאָ קובן, שאַקאַלאַד, אייזקריס, עפּלי־פּלאָדן,
 ניס, וואַפּלס, געבראַמענע קאַטשקע... (אָפּ.)
 די אידענע: באָב, באָב, געשמאַקע געזאַלצענע באָב!
 (קרייט זיך. סיקומט צולויפן מרים.)
 מרים: אוי, באָבעשי, ס'האַט דיר שוין ווידער אָנגעכאַפט?
 אידענע: יאָ, מיין ליב קינד.
 מרים: באָבעשי, דו דאַרפסט ניט שטיין אין גאַס, אז דו
 ביסט קראַנק. קום אַהיים. אויב ס'וועט זיין צוקער וועל איך פאַר
 דיר מאַכן טיי.
 אידענע: פון וואַנען זאָל זיין צוקער, אז דיין טאַטע האָט שוין
 צען וואַכן ניט געאַרבעט?
 מרים: די מאַמע האָט נעכטן געאַרבעט ביי אַ רייכער פרוי.
 אפשר האָט זי מיטגעגעבן צוקער.

אידענע: רייכע פרויען פאלט ניט איין, אז ארימע דארפן צוקער.

מרים: פארוואס זיינען די רייכע אזוי שלעכט, באבעשי?

אידענע: גיי, ביסט א קינד, דו וועסט ניט פארשטין.

מרים: באבעשי, כ'בין שוין אין פערטן גרייד!

אידענע: אין פערטן וואָס?

מרים: אין פערטן גרייד?

אידענע: (כאַפט זיך ווידער פארין זייט.) אוי, וויי איז מיר,

ס'שטעכט שוין ווידער. א גלעזל טיי וואָלט מיך דערהאלטן, אוי,

ווען ס'איז דאָ א שטיקל צוקער!

מרים: קום, באַבעשי, אפשר איז דאָ.

אידענע: נו גוט, מירן טאָקע באַלד גיין.

מרים: באַבעשי דו ווייסט ניט וואָס דער פערטער גרייד איז?

אידענע: יאָ טאָקע, וואָס איז דאָס ביי דיר פאר א פערטער

גרייד?

מרים: איך בין אין פערטן גרייד אין סקול!

אידענע: אָ, אין סקול, נו איז דאָס גוט?

מרים: אודאי איז דאָס גוט. נאָך דריי יאָר וועל איך ענדיקן

סקול.

אידענע: אזוי? ענדיקן סקול? פיין, פיין, מיין קינד. דו

וואַקסט א חכמה.

מרים: טאָ וואָס האָסטו געזאָגט, אז איך בין א קינד און

פארשטיי ניט?

אידענע: (הייבט אָן לאַנגזאַם אַרויסגיין, מרים פירט זי.) נו,

אז דו פארשטייסט, בין איך צופרידן. אז דו'סט מירצעשעם ענדיקן

סקול, וועסטו זיין זייער געלערנט?

מרים: אודאי.

אידענע: טאָקע זייער פיין. דיין טאָטע זאָל דיך כאַטש ניט

קאָלע מאַכן מיט זיינע מאַדנע רייד. איז ווי דענקסטו, ס'איז דאָ

צוקער אין הויז?

מרים: אפשר.

(פאַרהאַנג.)

רויע טאָרט

(א קינדער סצענע)

פּערזאָנען:

דוד'ל } קינדער פון זעקס יאָר.
מאָטעלע }
דאָס אינגעלע. פינף יאָר.
דוד'ל מאַמע.

די סצענע איז אַ גאַניק לעבן אַ חוץ.
פון חוץ גייען אַרויס דוד'ל און מאָטעלע. מאָטעלע טראַגט אַ שויסל
פאַרמישטע טאָרט. זיין פנים איז פאַרשמירט מיט די רויע טאָרט. קענ-
טיק, ער האָט געלעקט. זיי קומען אַרויס ריידנדיק.
ט

דוד'ל: לאָמיר זיך דאָ אוועקזעצן אויפן גאַניק. אז דוס'ט
וועלן וועלן איך דיר אויך געבן אביסל צו מיין די טאָרט.
מאָטעלע: דיין מאַמע וועט דיך שלאָגן, מ'טאָר ניט טשע-
פּענען טאָרט.

דוד'ל: מיין מאַמע האָט זיך געלייגט שלאָפן, זי וועט ניט
וויסן. (זיי זעצן זיך. דודיל האַלט דאָס שויסל אין שויס און פאַטש-
קעט אין דעם חיש אַ לעפל).

מאָטעלע: מיין מאַמע באַקט קיינמאָל ניט קיין טאָרט.
דוד'ל: פאַרוואָס?

מאָטעלע: זי קויפט געבאַקענע.

דוד'ל און דו האַסט נאָך קיינמאָל ניט געלעקט אַ רויען טאָרט?
מאָטעלע: ניין.

דוד'ל: ס'איז זייער געשמאק. ס'איז א מיליאָן מאָל געשמאָק-
קער ווי פארטיקע טאָרט. ווילסט פארזוכן?
מאָמעלע: (רוקט זיך צו צו דודלען מיט אַ מינע ווי די סלינג
וואָלט אים איבערגעלאָזט) יאָ, דוד'ל, גיב מיר אַ לעק.
(דוד'ל טראַגט אים אונטער די שיסל. ער לעקט און שמירט זיך
אויך דאָס פנים, דוד'ל נעמט צו דאָס שיסל. ביידע לעקן אַלע וויילע
פירענדיק דעם געשפרעך).

דוד'ל: איאָ, ס'איז געשמאָק?
מאָמעלע: איך ווייס ניט צו וואָס מ'דארף באַקן טאָרט, אז
רויע איז א סך געשמאָקער.
דוד'ל: איך ווייס פאַרוואָס.
מאָמעלע: פאַרוואָס?
דוד'ל: ווייל מאַמעס לעקן קיינמאָל ניט די רויע טאָרט און
זיי ווייסן ניט ווי געשמאָק עס איז.
מאָמעלע: יאָ, טאָקע, אָבער מאַמעס זיינען אַמאָל געווען
קליינע מיידעלאַך, האָבן זיי געלעקט רויע טאָרט.
דוד'ל: אָבער דאָס איז געווען אזוי לאַנג צוריק, אז זיי האָבן
פאַרגעסן.

מאָמעלע: ווי מיינסטו, דוד'ל, מיר וועלן אויך זיין אַמאָל
אזוי גרויס, אז מיר וועלן פאַרגעסן ווי גוט עס איז צו לעקן רויע
טאָרט?

דוד'ל: איך וועל דאָס ניט פאַרגעסן.
מאָמעלע: איך וועל דאָס אויך ניט פאַרגעסן.
דוד'ל: אז איך וועל זיין גרויס וועל איך זאָגן צו מיין ווייב
זי זאָל ניט אויסבאָקן די טאָרט, און מיר'ן זיך אָנגיסן פּולע שיסלען
מיט רויע טאָרט און מיר'ן עס זופּן מיט אַ לעפּל.
מאָמעלע: דאָס איז טאָקע זייער גוט. אָבער דו וועסט דען
חתונה האָבן?
דוד'ל: ווי דען? מע מוז דאָך חתונה האָבן אז מ'ווערט
גרויס.

מאָמעלע: מע מוז ניט. איך האָב אַן אַנקל איז ער גרעסער
פּון מיין פּאָפּא און ער האָט ניט חתונה געהאַט. און איך וועל אויך
ניט חתונה האָבן.

דוד'ל: אויב אזוי וועל איך אויך ניט חתונה האָבן. (טראַכט
אַ וויילע) אָבער ווער וועט אונז געבן עסן אז מירן ניט האָבן קיין
מאַמע?

מאַטעלע: מירן עסן אין א רעסטאָראַן.
דוד'ל: אין א רעסטאָראַן! דאָס איז גוט! איך האָב ליב
עסן אין א רעסטאָראַן, אָבער ווי מיינסטו, מאַטעלע, מ'קען קריגן
רויע טאָרט א פולע שיסל אין א רעסטאָראַן?
מאַטעלע: אין א רעסטאָראַן קען מען קריגן וואָס מ'ווייל.
דוד'ל: (טראַכט אַ וויילע) אָבער איך האָב מורא אריינצוגיין
אין א רעסטאָראַן.

מאַטעלע: אז מען איז גרויס, האָט מען פאר קיין זאך קיין
מורא ניט
דוד'ל: אָבער אין רעסטאָראַן וועלן מיר גיין ביידע צוזאם
מען, יאָ?

מאַטעלע: אוראי.
דוד'ל: (פאַטשט זיך אין די קני פאר צופרידנקייט) אוי ווי
גוט! אוי ווי גוט! איך וועל זיך הייסן דערלאַנגען א פולע שיסל
ברייטע לאַקשן. (בייט דעם טאָן) מאַטעלע, וועלכע לאַקשן האָסטו
ליב, ברייטע צי שמאַלע?

מאַטעלע: איך האָב אינגאנצן פיינט לאַקשן.
דוד'ל: (פארוואונדערט) ווי קען מען דאָס פיינט האָבן לאַקשן?
מאַטעלע: איך האָב ליב לאַטקעס. (עס שפריצט ארונטער
וואסער אויף מאַטעלע, ער גיט זיך א כאַפּ) אוי, דוד'ל, עס רעגנט!
דוד'ל: (שטעלט אונטער די האנט, קוקט אין דער הויך) עס
רעגנט ניט, עס דוכט זיך דיר. (פאַזע. ביידע טראכטן).

מאַטעלע: דו ווייסט ווי מען מאכט רעגן?
מאַטעלע: מען מאכט ניט קיין רעגן, עס רעגנט אליין.
דוד'ל: ווי קען עס רעגענען אליין?
מאַטעלע: (טראַכט אַ וויילע) אַז דער הימל איז שמוציק,
וואַשט מען אים מיט א סך וואסער, גיסט זיך אַראָפּ דאָס וואַסער,
ווערט א רעגן.

דוד'ל: ס'איז ניט אמת. דער הימל איז ניט שמוציק און
מ'וואשט אים ניט; צו וואָס דאַרף מען אים וואשן?

מאַטעלע: מ'דארף אָפּוואַשן די שוואַרצע שמאַטעס.
דוד'ל: די שוואַרצע שמאַטעס! דאָס זיינען דאָך די וואָלקן.
מאַטעלע: וואָס איז דאָס וואָלקן?
דוד'ל: וואָלקן איז — וואָלקן. איך קען אַ ליד, מיין מאַמע
זינגט עס. (זינגט):

עס לויפן עס יאָגן די שוואַרצע וואָלקן,
און עס ווייעט אַ ווינט.
פון סיביר שיקט דיר דיין טאַטע
אַ גערום צו דיר מיין קינד.

מאַטעלע: דאָס איז אַ שוין ליד, אָבער איך ווייס ניט וואָס
וואָלקן זיינען.

דוד'ל: און איך ווייס ניט ווי עס רעגנט אליין.

מאַטעלע: איך ווייס.

דוד'ל: ווי?

מאַטעלע: (טראַכט אַ וויילע) דער הימל איז אַלט און צוריסן
און אז די מלאכים באַדן זיך גיסן זיי אַ סך וואַסער ווייל זיי מוזן
זיין ריין.

דוד'ל: נו?

מאַטעלע: נו, גיסט זיך דורך דאָס וואַסער דורכן לעכערדיקן
הימל, ווערט אַ רעגן.

דוד'ל: אַהא, איצט ווייס איך שוין. (טראַכט אַ וויילע) אָבער
אַז גאָט וועט מאַכן אַ נייעם הימל, וועט ניט רעגענען?

דוד'ל: גאָט וועט ניט מאַכן קיין נייען הימל.

מאַטעלע: פאַרוואָס?

דוד'ל: ווייל ס'גייט אַוועק אַ סך וואַרע און ס'וועט קאָסטן אַ
סך געלט. (עס שפּריצט ווידער אַרונטער אויף מאַטלען. ער שפּרינגט
אויף).

מאַטעלע: דוד'ל, עס רעגנט!

דוד'ל: ניין, עס רעגנט ניט.

מאַטעלע: אָבער ס'איז אַראַפּגעפאַלן וואַסער אויף מיר.

דוד'ל: דאָס האָט מסתּמא עטעלעס מאַמע אויסגעגאַסן אַ
טעפל וואַסער דורכן פענסטער.

מאָמעלע: מ'טאָר דאָך ניט גיסן וואָסער דורכן פענסטער.
דוד'ל: טאָמעס מיט מאָמעס מעגן אליז.
מאָמעלע: פאָרוואָס מעגן זיי אליז?
דוד'ל: ווייל ס'איז ניטאָ קיינער וואָס זאָל זיין גרעסער פון זיי, וואָס זאָל זיי קענען שלאָגן.
מאָמעלע: פאָרוואָס איז ניטאָ קיינער גרעסער פון זיי וואָס זאָל זיי קענען שלאָגן?
דוד'ל: איך ווייס ניט. און ס'וואָלט סיי ווי סיי ניט געווען שוין מ'זאָל שלאָגן טאָמעס מיט מאָמעס.
מאָמעלע: דו ביסט גערעכט, אָבער ווען מ'שלאָגט די טאָמעס מיט די מאָמעס וואָלטן זיי געוואוסט ווי עס טוט וויי און זיי וואָלטן אונז ניט געשלאָגן.
דוד'ל: זיי ווייסן אז עס טוט אונז וויי און זיי שלאָגן סיי ווי.
מאָמעלע: פאָרוואָס?
דוד'ל: מסתמא ווייל מיר זיינען שלעכט.
מאָמעלע: פאָרוואָס זיינען מיר שלעכט?
דוד'ל: פון וואָנען זאָל איך וויסן. מיר זיינען שלעכט און שוין.
מאָמעלע: אָבער מיר זיינען ניט שלעכט (עס שפּריצט ווידער אַרונטער וואָסער אויף מאָסטעל, ער גיט זיך ווידער א כאַפּ). דוד'ל, עס רעגנט!
דוד'ל: עס רעגנט ניט, זיך, זיך, און זאָג מיר בעסער פאָר- וואָס האָסטו ניט ליב קיין לאַקשן? (עס קומט אַן א וויינענדיקער אינגעלע. ער קוקט זיך אום פארלאָרן, מאָסטעלע גייט צו צו אים.)
מאָמעלע: אינגעלע, וואָס וויינסטו?
אינגעלע: איך האָב פארלאָרן מיין מאָמען. (וויינט)
מאָמעלע: וויין ניט אינגעלע, קום, זעך זיך אוועק, דוד'לס מאָמע וועט דיך אהיים פירן. (ער פירט צו דאָס אינגעלע צום גאַניק און זעצט אים אוועק. דאָס אינגעלע וויינט און כאַפט אַלע מאָל א קוק אויף דער שיטל טאָרט.)
דוד'ל: מיין מאָמע קען די גאַנצע שטאָט, זי וועט דיך אהיים פירן. וואו וואוינסטו?
אינגעלע: איך ווייס ניט.

דוד'ל: דו וויסט ניט וואו דו וואוינסט?
אינגעלע: איך ווייס ניט, און איך ווייס ניט וואו מיין מאמע
איז און איך וויל מיין מאמען! (וויינט)
מאמעלע: ווייסטו וואָס, דוד'ל, לאָמיר אים צופירן צו א
פאָליסמאן. דער פאָליסמאן וועט אים נעמען אין פאָליס סטיישאָן.
אינגעלע: (שרייט) ניין, ניין! איך וויל ניט! איך האָב
מורא!
דוד'ל: (צו מאַמעלע) ווייסטו וואָס? איב'ל גיין רופן מיין
מאמען!
אינגעלע: איך וויל ניט דיין מאמען, איך וויל מיין מאמען!
דוד'ל: ווייסטו וואָס מאַמעלע? לאָמיר גיין זוכן זיין מאמען.
מאמעלע: יאָ, לאָמיר.
(פארן אַוועקגיין נעמען זיי זיך צום לעקן די טאַרט. דאָס אינגעלע
ווערט פאַראינטערעסירט אין די טאַרט, הערט אויף וויינען).
דאָס אינגעלע: איך וויל אויך א לעק.
(דוד'ל גיט אים די שוסל. ער לעקט און שמירט זיך אויס. עס
הערט זיך דוד'לס מאַמע'ס שטימע):
דוד'ל קום אריין טרינקען דינע מיך!
דוד'ל: אוי, מיין מאמע איז שוין אויפגעשטאַנען!
מאמעלע: זי וועט ארויסגיין און וועט זען אז דו לעקסט די
טאַרט וועט זי דיך שלאָגן.
דוד'ל: זי וועט ניט ארויסגיין.
מאמעלע: פון וואָנען ווייסטו?
דוד'ל: איך ווייס.
דער מאַמעס שטימע דוד'ל, קום אריין טרינקען דינע מיך!
דוד'ל: אוי, ווי איך האס מיך!
מאמעלע: איך אויך.
דוד'ל: דו ווייסט ווי דער מילכמאן מאכט מיך?
מאמעלע: דער מילכמאן מאכט ניט קיין מיך.
דוד'ל: ווער דען?
מאמעלע: דער גראָסערימאן מאכט די מיך.
דוד'ל: אָבער די מיך איז ניט געשמאק.

מאָטעלע: דו ווייסט וואָס איך טו מיט די מילך?

דוד'ל: וואָס?

מאָטעלע: אז זיי מאַמע גייט אוועק, גים איך עס אריין אין אונזער וואַזע.

דוד'ל: דאָס איז טאַקע גוט, אָבער מיר האָבן ניט קיין וואַזע.

מאָטעלע: ווייסטו וואָס?

דוד'ל: וואָס?

מאָטעלע: שטעל אוועק אַ טעפל אונטערן טיש און אז די מאַמע זעט ניט — פֿלויך! די מילך אין טעפל.

דאָס אינגעלע: און דאָס טעפל מיט די מילך גיב מיר.

דוד'ל: דו האָסט דען ליב מילך?

דאָס אינגעלע: איך בין הונגעריק.

דוד'ל: גוט, וואַרט דאָ וועל איך דיר אַרויסטראַגן דעם טעפל מיט די מילך.

מאַמעס שטימע: דוד'ל! וואו ביסטו אַהינגעקומען?

מאָטעלע: איך האָב מורא דיין מאַמע וועט אַרויסקומען, לאַמיר בעסער אנטלויפן.

דוד'ל: מיר דארפן ניט אנטלויפן. מיר'ן בלויז באהאלטן די שיסל מיט טאַרט.

אינגעלע: גיב מיר נאָך אַ לעס.

דוד'ל: (גיסט אים) ווייסט איר וואָס? מיר'ן נאָר אויסטרינקען דאָס גאַנצע טאַרט, און מיר'ן באהאלטן דאָס שיסל.

אינגעלע: (דערפרייט) יא, טאַקע! (ער גיס זיך אַ לאָז צום שיסל. אלע דריי זופן די טאַרט און שמירן זיך אויס די האַר און די קליידער, דאָס שיסל ווערט ליידיק. דודיל באהאלט דאָס שיסל און טערן גאַניק זיי זעצן זיך אויס אין אַ ריי אויפן גאַניק און שווייגן מיט מינעס פון געמאַכטע אומשולדיקייט. די פּאָזע איז כאַראַקטעריסטיש און קאַמיש. זיי האלטן די פּאָזע אַ פּאַר מינוט.)

דער מאַמעס שטימע: דוד'ל, קום שוין אריין, זאָג איך דיר, טרינקען די מילך!

דאָס אינגעלע: (צו דודילען) דאָס טעפל מיט מילך זאָלסטו מער ניט אַרויסטראַגן.

דוד'ל: פאַרוואָס?

אינגעלע: ווייל איך וויל ניט קיין מילך.
דוד'ל: מאָרגן וועסטו קומען אהער, וועל איך עס פאר דיר ארויסטראָגן.

דאָס אינגעלע: מאָרגן אויך ניט.

דוד'ל: פארוואָס?

אינגעלע: ווייל איך וועל שוין קיינמאָל גאָר נישט וועלן.

מאָטעלע: דיין מאמען אויך ניט?

אינגעלע: (גיט זיך אַ כאַפּ ווי ער וואָלט זיך דערמאָנט) יאָ,

די מאמען יאָ, אָבער איך האָב מורא זי וועט מיך שלאָגן.

מאָטעלע: פארוואָס?

אינגעלע: איך ווייס ניט פארוואָס.

מאָטעלע: אפשר ווייל דו האָסט איר פארלאָרן?

אינגעלע: יאָ, אפשר דערפאר.

דוד'ל: אָבער דו ביסט דאָך ניט שולדיק.

אינגעלע: דאָס איז גארניט.

דוד'ל: ווייסטו וואָס? איך וועל זאָגן מיין מאמען זי זאָל

דיך אריינעמען צו אונז, וועסטו האָבן א נייע מאמען, מיין מאמע

איז סיי ווי די שענסטע מאמע אין דער וועלט.

מאָטעלע: ניט אמת, מיין מאמע איז די שענסטע מאמע אין

דער וועלט.

דוד'ל: מאָטעלע, איך וועל ניט גיין מיט דיר אין רעסטאָראַן.

מאָטעלע: מיך ארט ניט. איך וועל גיין אליין ווי מיין אַנאָסל.

דוד'ל: דאָס אינגעלע וועט זיין מיין ברודער וועט ער גיין

מיט מיר, (צום אינגעלע) וועסטו גיין מיט מיר אין רעסטאָראַן?

אינגעלע: (קוקט אים אָן פארוואונדערט) וואָסער רעסטאָראַן?

(עס דערהערט זיך דער מאמעס טריט. זיי בלייבן זיצן שטיל, און

זייער געמאָכטער אומשולדיקער פאַזע.

די מאמע קומט ארויס. דערוועג די אומשולדיקע פנימ'ער פאַר-

שמירט מיט רויע טאָרט, דערמאָנט זיך אַז זי האָט איבערגעקערט דאָס

הויז זוכנדיק דעם טאָרט און ווערט אויפגעבראַכט. זי שמעלט זיך

אַנטקעגן די קינדער מיט די הענט אויף די הופּטן און שמידט זיי צו

צו די ערשער מיט איר צאַרנדיקן בליק. זיי ווערן ווי פאַרגליווערט

פון שרעק.

זי כאַפּט אָן דוד'לען פאר אַ הענטל, טריוטלט אים און שרייט).

מאַמע: דו שד'ס איינער! זאָג מיר! קען איך לעבן פון דיר,
צי ניין?

דוד'ל: ציטערדיק (נייניין).

מאַמע: וואָס ניין!

דוד'ל: יי-יאָ.

מאַמע: וואָס יאָ!

דוד'ל: אי-אי — איך ווייס ניט.

(די צוויי קינדער אַנטלויפן. די מאַמע שלעפט דוד'לען אין-הויז).

מאַמע: אוי, וועסטו ביי מיר קריגן!

(אַפּ אין הויז. עס הערן זיך דוד'לס געשרייען).

(פאַרהאנג)

ב א מ ע ר ק ו נ נ :

איך האָב געמוזט דורכלאָזן אַנגליצזמען אין די רייד פון „וואונדערקונדער“, ווייל די סצענע איז גענומען פון דער אידישער געשאַ איז ניו יאָרק.

ס'איז ראַטזאָם צו דערקלערן וועגן דעם די קינדער וואָס וועלן עס שפּילן און זען שפּילן.

ל. ס. ה.